ಪ್ರಚಾರ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲೆ

256

ಸಿದ್ಧರಾಮ

ಡಾ. ಎಂ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಪ್ರಚಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ–೨೫೬

ಸಿದ್ಧರಾಮ

ಡಾ. ಎಂ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ

೧೯೮೮

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೭೭

೫,೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೧–೦೦

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು–೬

ಮುದ್ರಕರು

ನಿರ್ದೇಶಕರು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಮೈಸೂರು–೬

ಮುನ್ನುಡಿ

ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಛಾನ್ಸಲರೂ ಆಳಿದ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಅವರು ಮೊದಲನೆಯ 'ಸೆನೆಟ್' ಸಭೆಯ ಪ್ರಾರಂಭೋತ್ಸವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೊದಲನೆಯ 'ಕಾನ್ವೊಕೇಷನ್' ಸಮಾರಂಭದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿದ್ಯೆ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗದೆ ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗೂ ಪ್ರಸರಿಸಿ, ಉಚ್ಚಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಹೊಂದದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಹೃದಯವನ್ನು ಬೆಳಗಿ, ಸಮಷ್ಟಿಪ್ರಜ್ಞೆಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಮಹದಾಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಆಶಯ ಇಂದು ಫಲದಾಯಕವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ನಾಡಿನ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಹಳ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಜನರು ಬಯಸಿದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳು ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಮಿಗಿಲಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವ ಘನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಜನರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸರಳವೂ, ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯವೂ ಆದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹಂಚುವುದರಲ್ಲೂ ಆನಂದವಿದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕ ವೃಂದದವರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ನೆಲಸಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಂತೆಯೇ ಇದ್ದು

ಕೊಂಡು, ಗಳಿಸಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿ, ತಾವೂ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹತ್ತಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿದ್ಯೆಯ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ನೀಡಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ನಾಡಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ; ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಅಂತರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ; ಜನರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅವರ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾದ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ವಿಶಾಲ ಭಾವನೆ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕಿರುಹೊತ್ತಗೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕದವರು ಈ ಹೊತ್ತಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು, ಓದಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಜನರು ಆದರದಿಂದ ಕೊಂಡು ಓದುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಭೌತವಿಜ್ಞಾನ, ರಸಾಯನವಿಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಾಣಿವಿಜ್ಞಾನ, ವೈದ್ಯವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲೆ

ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಇನ್ನೂರ ಐವತ್ತೈದು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ.

ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಡಾ. ಎಂ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅವರ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ' ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲೆಂದು ನಾನು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವೈ. ಪಿ. ರುದ್ರಪ್ಪ
ಕುಲಪತಿ

ಪರಿವಿಡಿ

ಪ್ರವೇಶ

"ನೆಟ್ಟಕಲ್ಲೆನಿಸದಿಳೆಯೊಳಗೆ ಸುಳಿವ ಶಾಸನವೆನಿಸಿ ಪೇಳ್ವೆಂ" ಎಂದು ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಶಿವಸಿದ್ಧವಲ್ಲಭನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸರ್ವರಿಗೂ ತಿಳಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವಾಗ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿವಶರಣರ ಪೈಕಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇತರ ಶಿವ ಶರಣರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕಂಪದಿಂದ ಜನತೆಯ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಜೀವನದ ಗುರಿ ಎಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದು ಕೊಂಡನೆಂಬುದು ಸರ್ವವಿದಿತ. ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಯುವವರು ಅಂತರ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ಅಪಾಯದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಸೂಕ್ತವಾದ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. "ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವೆಯಲಾಗದು, ಅನುಗೊಂಬನಿತು ಕಾಯಕಂ ನಡೆಯು ತ್ತಿರಬೇಕು" ಎಂಬ ತತ್ತ್ವಾನುಸರಣೆ ಅನುಕರಣೀಯವಾದುದು. ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಆದರ್ಶ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಕೃತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ನಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಂಚಕರಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಜಡಜಾಡ್ಯಾಪಹಾರಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದರಲ್ಲಿ

ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡನೆ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರು ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವರು. ದುಡಿದು ಉಂಬುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದವರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಉದಾತ್ತೀಕೃತ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಯನಾಜೂಕುಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಮಾತು, ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಒರಟುತನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಸಿಲು ಮಳೆ ಚಳಿಗಳಿಗೆ ಜಗ್ಗದೆ ಜಿಗೀಷುವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಹಸ್ರಾರು ಶರಣರಂತೆ ಅನ್ನದಾಸೋಹದತ್ತ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದವನಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಂತಹ ಗ್ರಾಮೀಣನನ್ನು ವೀರಶೈವದ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಪರಿಧಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುತರಲು ಅಲ್ಲಮನಂತಹವರೂ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆತನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾದ ಕೃಷಿಕನ ನೆನಪನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನಾಗರಿಕತೆಯ ಸರ್ವ ಆಯಾಮಗಳೂ ಅವನಿಗೆ ಹಿತವೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೂ ಆತನ 'ವೀರಶೈವತ್ವ'ದ ಬಗ್ಗೆ ವಾದವಿವಾದಗಳು ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಯನ್ನು ಘೋಷಿಸುವ ಅಶರೀರವಾಣಿಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಎಂತಲೇ ಆತನೊಬ್ಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿವಯೋಗಿ.

ಕಾಲನಿರ್ಣಯ

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದನೆಂಬುದಂತೂ ಇತಿಹಾಸಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಚಾರ. ಆದರೆ ಆತನು ಬದುಕಿದ್ದ ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಕೊಂಚ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಶರಣರ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಯುತ ಕುಂದಣಗಾರರು ಹರಿ

ಹರನ ಕಾಲವನ್ನು 1216 (ಕ್ರಿ.ಶ.) ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿ ಶಿವೈಕ್ಯನಾಗಿದ್ದ ನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇಂಗಳಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು 'ಲಿಂಗದೇವ'ರೆಂದು ಕರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಆತನು ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 1209ರ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಿವೈಕ್ಯನಾಗಿದ್ದ ನೆಂದಾಯಿತು. ಏಕಾಂತದ ರಾಮಯ್ಯನು ತನ್ನ ಶಿರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಆ ಶಿರವು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಿತೆಂದು ಹರಿಹರನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕ್ರಿ.ಶ.1200ಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಬಾಳಿಬದುಕಿ ಮೃತ ನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ಯಿಂದಲೇ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ಹರಿಹರನ 'ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯನರಗಳೆ'ಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಕಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತ ಆತನು ಕ್ರಿ.ಶ. 1190ರವರೆಗಾದರೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪಮೊದಲು ಕ್ರಿ.ಶ. 1180 ರ ವೇಳೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಿವೈಕ್ಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹು ದಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೊಲೆ ಯಾದಾಗ ಆತನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಕರ್ಣದೇವನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ನೆರವನ್ನು ಬೇಡಿ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ 1167-68ರ ವೇಳೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರೌಢವಯಸ್ಕನಾಗಿ ದ್ದಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಕ್ರಿ.ಶ. 1130ರೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿರ ಬೇಕೆಂದು ಗೋವಿಂದಪೈಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ

ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕ್ರಿ.ಶ. 1130ರ ವೇಳೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಕ್ರಿ.ಶ. 1180ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಿಂಗೈಕ್ಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಅನಿವಾರ್ಯ, ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವಾಗ ವಿವೇಚನೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ವನ್ನು ಮತ್ತು ಗೌಣವಾಗಿ 'ಬಸವ ಪುರಾಣ', 'ಲಿಂಗಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ಚರಿತ್ರೆ', 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ', 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ', 'ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ', 'ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ' ಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಪುರಾಣ ಪಂಥಿ ಮನೋಭಾವವು ಅತಿಮಾನುಷ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸೋತು ನಂಬಿ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಹರಿಹರ, ರಾಘವಾಂಕರು ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹತ್ತಿರದವರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುಗಮನಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳ ನಾಯಕರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಗಣಗಳು, ಭಕ್ತರು. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಈಶ್ವರನನ್ನೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನಾಗಿ ಕರೆದುತಂದಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇರು

ವುದನ್ನು ಹಲಗೆದೇವರ 'ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಸಂಗವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಅದ್ರಿಶಿರ ಮತ್ತು ಊರ್ಧ್ವಶಿರ ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವರು ಭೃಂಗಿಯಿಂದ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಗೌಡ ಮತ್ತು ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ವಿವಾಹವಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸುಖದಾಂಪತ್ಯದ ಲತೆಯಲ್ಲಿ ಐದಾರು ಹೂವುಗಳು ಅರಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ ಎಂಬುವವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದವರು ಅನಾಮಧೇಯರಾಗಿಯೇ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಮುದ್ದಗೌಡ ಮತ್ತು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯರು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧರು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕಾರಣಿಕ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ವಿಸ್ಮಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುವರೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ರೇವಣಸಿದ್ಧರು 'ವಿಕಾರವಶ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಾರ ಸಿದ್ಧನು ಹುಟ್ಟಿಬರಲಾರನೆಂದೂ, ಅವನ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಆಗಬೇಕೆಂದೂ' ತಿಳಿಸಿ, ಸಂದೇಹ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

'ಸುವರ್ಣವಲ್ಲಿ'ಯೇ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನ. ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಗರ್ಭಧರಿಸಿ ಐದು ತಿಂಗಳಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಶಿಶು ಜನನವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣಿಕ ಪುರುಷನ ಜನ್ಮವೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಕವಿಯ ಆಶಯ. ಇನ್ನು ಆತನು ಬೆಳೆಯುವುದೂ ಸಹ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ. ಧೂಳಿಮಾಕಾಳನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ 'ಜಗಕೆ ಮರುಳಂತೆ' ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲಕನನ್ನು ಯಾರು ತಾನೆ ಪುರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆತನ ವೃತ್ತಿಯಾದರೋ

ದನಕಾಯಿಯುವುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಭಾವದಿಂದ ಕಾಣದೆ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವನ ಮಾನಸಿಕ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಅನು ಕೂಲವಾಯಿತು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಹಜ ಸುಂದರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೈವೀಭಾವನೆಗಳು ಅವನ ಚಿತ್ತಕೋಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಅಕಲುಷಿತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಕಳಂಕಮಹಿಮನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿ ಸಲು ತನುಮನವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಭಕ್ತನ ಮಾನಸಿಕ ನಿಲುವು. ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸುಖಭಾವ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮತ್ತಷ್ಟು ಮಗ್ನನಾಗುವ ಅಭೀಪ್ಸೆ. ದಿನವಿಡೀ ತನ್ಮಯನಾದರೂ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಅವನ ದಿನಚರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಒಂದುದಿನ ಜಂಗಮ ನೊಬ್ಬನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತಾನೇ ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಿ, ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ತನಗೆ ಹಂಜಕ್ಕಿ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿ, ಅದನ್ನು ತರಲು ಬಾಲಕನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕಳು ಹಿಸಿ, ಅವನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮನೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಬಾಲಕನು ಜಂಗಮನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಕಡೆಗೂ ಕಾಣದೆ 'ಮಲ್ಲಯ್ಯ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಅಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಯಾತ್ರಿಕರು ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯು ತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತ ಆತನ ತಾಯಿಯು ಮಗನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸು ತ್ತಿರುವಾಗ ಶಿವನೇ ಮಾನವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನನ್ನು ಶ್ರೀಶೈಲದ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಾದರೋ ಶಿವಲಿಂಗದರ್ಶನದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ಮಾನವರೂಪಿನ ಮಲ್ಲಯ್ಯನೇ ಬೇಕೆಂದು ಕಾಡಿ

ಆಳುತ್ತಿರಲು ಜನರು ತಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ದೂರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇನ್ನು ಬದುಕಿರಬಾರದೆಂದು ರುದ್ರಗಮ್ಮರಿಯಲ್ಲಿ ದುಮುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಲು ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ಮುಂತಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ, ಅವನು ಒಲ್ಲೆನೆಂದು ಹಟಮಾಡಲು ಶಿವನು, ತಾನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಲಿಂಗವಾಗಿ ಇರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣನೊಡನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಯೋಜನೆಗಳ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದರೂ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ–ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಮನೆದೇವರಾದ 'ಧೂಳಿಮಾಕಾಳ'ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಬಂದವರು. ತಮ್ಮ ಮಗನೂ ಅದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಿ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಲಿಂಗರೂಪಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಆಧುನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಕಾಣದಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯಚೇತನವು ದೇವರನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಸಂಕೇತದ ಮೂಲಕ ಪೂಜಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂಕೇತವು ಲಿಂಗವಾದರೇನು, ಮೂರ್ತಿಯಾದರೇನು?. ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ ಕೂಡದೆಂದು ಘನವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸುವ ಜನರೂ ಸಹ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಿಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೊಸ ನಂಬಿಕೆಯು ಆತನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಾಗಿ ತಂದೆ

ತಾಯಿಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಲಿಂಗಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನೆಂಬುದು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಹಸ್ರಾರು ಜನ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. 'ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವೆಯಲಾಗದು ; ಆನುಗೊಂಬನಿತು ಕಾಯಕಂ ನಡೆಯುತಿರಬೇಕು' ಎಂಬ ಒಂದು ಮಹಾವಾಕ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಆದರಂತೆ ನಡೆದು ತೋರಿಸಿದನು. ದಾನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ, ಜನೋಪಯೋಗಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕೆರೆ, ಬಾವಿ, ಛತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ತಾನೇ ಗುದ್ದಲಿ, ಹಾರೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೈಬಗ್ಗಿಸಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಸಹಾಯವು ಅಯಾಚಿತವಾಗಿಯೇ ಹಲವು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಒದಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಬಂದ ಧನರಾಶಿಯು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೈ ಮಣ್ಣಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ವಿವರಗಳೂ ದೊರೆಯದಿರುವುದರಿಂದ, ಆತನು ಅವಿವಾಹಿತನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. 'ಸತಿಗೆ ಸತಿ ಸೋಲ್ತು ಕೂಡಿದ ಕಾಲವುಂಟೆ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಕವಿ. ರಾಘವಾಂಕನು ತನ್ನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ತಾನು ಕಾಮಪೀಡೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದೆನೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲ. ಚಾಮರಸಕವಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಕಂತುವನು ಕಂಗೆಡಿಸಿದ ಮಹಾಂತ'ನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಮುರಿಗೆ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಹಮ್ಮೀರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು 'ಮಾಯಾ ಕೋಳಾಹಳ' 'ನಿರ್ಮಾಯ' ನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷನ ಮರಣಾನಂತರ ಕವಿಗಳು ಆತನನ್ನು ಉದಾತ್ತೀಕರಿಸಿ ಬರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದಾಗಿ ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಾರದೆ ಉಳಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನದ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಹೆಸರು ಮೂರನೆಯದಾಗಿರುವುದನ್ನು 'ನಿರಂಜನ ವಂಶ ರತ್ನಾಕರ'ದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಒಬ್ಬಯೋಗಿ ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಯೋಗಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ, ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಕವಿಗಳಿಗೆ, ಕಥಕರಿಗೆ ಬಾರದಿರುತ್ತದೆಯೆ?. ಇಂದಿಗೂ ಸಹ 'ಯೋಗ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಧಾರಣ ವಿಚಾರವಾದ 'ಯೋಗಾಸನ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ 'ಯೋಗಿ'ಯಿಂದ ಏನೇನನ್ನು ಜನರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಯಾರುತಾನೇ ಹೇಳಬಲ್ಲರು. ಜನರು ಯೋಗಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ತಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಯೋಗಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ತೋರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಜನರು ಅವನು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏನಾದರೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನೊ, ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನೊ

ಕಾಣಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಆಸೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ವಾದುದರಿಂದ, ಹೊರಗೆ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ, ಇರುವ ಹಾಗೆ ಬೋಧೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಬೋಧೆಯೇ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣವಾದುದರಿಂದ ತಾವೂ ನಂಬಿ, ಇತರರನ್ನೂ ನಂಬಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಯತ್ನವು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದು ಭಾವನೆಯು ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಎಡೆಕೊಟ್ಟು ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳು ರೂಪುತಾಳಿ ಗರಿಪಡೆದು ಹಾರಾಡ ತೊಡಗುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳು ಭೂತಾನು ಕಂಪೆಯ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರ ಸೇವಾ ಭಾವವನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆಯೇ ವಿನಾ ವಿನಾಶಕಾರ್ಯವನ್ನಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇಂತಹ ಕತೆಗಳು ಅತಿಯಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡರೆ ಅಂತಹ ಆಚ್ಛಾದನೆಯ ಹಿಂದೆ ಮೂರ್ತಿಯೇ ಮರೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ, ಮನುಷ್ಯರ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಾಡಿದ ಪವಾಡ ಗಳು ದೇವ, ಮಾನವ, ತಿರ್ಯಕ್ ಮತ್ತು ನಾರಕ ಲೋಕ ಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧ ರಾಮನ 'ಸಕಲಭೂತ ಹಿತೇ ರತ'ತತ್ವವು ಎಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವಾ ದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಚಾರವು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರ' ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ವೀರಶೈವನೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿಯವರು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ (ಪ್ರಥಮ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು) ಸಿದ್ಧರಾಮನ 'ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ'

ಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ಸಂದೇಹಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾದುವಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವು ನಿದರ್ಶನಗಳೊಡನೆ ವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ—ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ರೇವಣಸಿದ್ಧರು 'ಅಪ್ರತಿಮ ಶಿವಯೋಗಯುತ ಪುತ್ರನಾದಪಂ' ಎಂದು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ವೀರಶೈವ ಆಚಾರ್ಯನಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವೀರಶೈವನಾದನು —ಎಂದು ಹಿರೇಮಠರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಘವಾಂಕನು ಏಕೆ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟನು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಒಂದು ಕಾರಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. —ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಪಂಚಕಲಶಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆ ನಡೆದ ವಿಚಾರವಿದೆ (ಸಂ. 3; ಪು. 13). ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೇ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಲಿಂಗವು ಮೂಡಿತ್ತೆಂದು ಇದೇ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಪುನಃ ಆತನಿಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಅನಾವಶ್ಯಕ ಎನ್ನಿಸಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಇತರರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಿಸುವುದು ತರವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಲೂಬಹುದು. ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ''ಶೈವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ'' ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಜೊತೆಗೆ 'ಶರಣ, ಜಂಗಮ, ಕಾಯಕ' ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳೂ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಶೈವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ' ಎಂಬ ಒಂದು ಪದದಿಂದ ಯಾವ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೂ ಬರಬಾರದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನೇ 'ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವೆಯಲಾಗದು' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿಹರ, ರಾಘವಾಂಕರಿಗೆ ಶರಣರ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಿಕಟ ವಾದ ಪರಿಚಯವು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕ ಲಾಗದು. ಹರಿಹರನು ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ 'ಬಸವಣ್ಣ ನವರನ್ನು ಕಂಡ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬಳಿಕ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹೋದ' ನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಬಸವರಾಜ ದೇವರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ 'ಕಲ್ಯಾಣ ದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಕದಳಿಗೆ ಹೋದ'ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದ ರಿಂದ ಇಂತಹ ಕಡೆ ಖಚಿತವಾದ ವಿಷಯ ಯಾವುದೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಹರಿಹರನ ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದ, ತಾನು ಕೇವಲ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರ ಬೇಕು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶ ವನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು. ರಾಘವಾಂಕನು ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿವರಗಳ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಡದೆಯೂ ಇರ ಬಹುದು. ಚಾಮರಸನೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ನಾಯಕನ ವಿಷಯವೇ ಪ್ರಧಾನ. ಡಾ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯವರು 'ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆರಂಭದಲ್ಲಾದರೂ ಶೈವನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ, ಲಾಕುಳ ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ನೆಂಬುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟ. ಇವನು ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ಅವನ ಮೇಲೆ ಆದ ವೀರಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸು ತ್ತದೆ.....ಆದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ವೀರಶೈವನಾದನೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು' ಎಂದು 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು' (ಪು. 48) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರ

ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳ ಪರಿಷ್ಕರಣಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಗೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವು ಅನಗತ್ಯವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರೇ ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲದ ಏಣಿಯನ್ನೇರಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೈವನಾಗಿದ್ದನೋ ವೀರಶೈವನಾಗಿದ್ದನೋ ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಸಹೃದಯರು ಅಷ್ಟಾಗಿ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವೀಯತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ತುಂಬಾ ದೊಡ್ಡದಾದ ನಿಲವು ಬೇರೆ ಯಾವುದು ತಾನೆ ಇರಬಲ್ಲುದು?.

ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದ ಮಿತಿಯನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನೂ ಮನದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿದನಂತರ, ಆತನ ಜೀವನ ಬದಲಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿರಬಹುದಾದರೂ, ಆತನಿಗೆ ಹಲವಾರು ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಮೂಡಿರಬೇಕು. ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಏಕಾಂತ ಪ್ರಿಯನಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು, ಕಡೆಗೆ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ತನ್ನ ಸೋದರನಾದ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ, ಹಾಗೂ ಕೇತಾರಗುರು, ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ನೇಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಿಸ್ಥ

ನಾದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರಭುವನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡದೆ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು. ಭಾರತದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಪರಿಚಯವಿರುವವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಸ್ವಂತ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಕಡೆಗಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ–ಅಲ್ಲಮ :— ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದನು ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮದ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಬರುವ ದ್ವಂದ್ವಾದಿಗಳು ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೋರಾಟ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. 'ಮಂಡೆ ಬೋಳಾದಡೇನು ಮನ ಬೋಳಾಗದನ್ನಕ್ಕ' ಎಂಬ ತತ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಮನಗಾಣಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ವಾದವಿವಾದಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಸಹಜವಾಗಿ ಕವಿಹೃದಯವುಳ್ಳವರು ತಮ್ಮ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸದೆ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಸಂವಾದವು ತುಂಬಾ ಕುತೂಹಲಕರವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗವೇ ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ನಂಬಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಬರಿದೇ ಬಂದುದಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಾಧನೆಯು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವರ ವಾದದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ನಿಷ್ಠೆ ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ ಶಬ್ದಾಡಂಬರವೇ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿಂಹ–ಶಾರ್ದೂಲಗಳ ಶಕ್ತಿಯುತ ಹೋರಾಟ

ಓದುಗರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಓಜಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಒಡ್ಡರಗುರುವೆಂದು ಕರೆದಾಗ ಆತನು ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಆಗಂತುಕನನ್ನು 'ಸುಟ್ಟು ರುಹಲು' ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಭು ಶಾಂತನಾಗಿಯೇ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದ ಮಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ.

'ಅನ್ನವನ್ನಿಕ್ಕಿ ನನಿ ಯ ನುಡಿದು, ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯನಿಕ್ಕಿ
ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಮರಣದಿಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗ ಉಂಟಲ್ಲದೆ
ಶಿವನ ನಿಲವು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು'

ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಕೋಪವನ್ನು ಆರಿಸಿ, ತಾನು ಕಟ್ಟಿರುವ ಕೆರೆಕಟ್ಟೆ ಎಷ್ಟು ಸುಸ್ಥಿರವೆಂಬುದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ.

'ತನುವೆಂಬಏರಿಗೆ ಮನವೆಂಬಕಟ್ಟೆ, ಆಚಾರವೆಂಬ ಸೋಪಾನ
ಪರಮಾನಂದವೆಂಬ ಜಲವ ತುಂಬಿ ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟಬಲ್ಲವರ
ನಾರನೂ ಕಾಣೆ'

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ 'ನಾಯಕ ನರಕ' ಎಂದು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದಾಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಂದೋಳನವನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

'ಅಣುವಿನೊಳಗೆ ಅಣುವಾಗಿಪ್ಪಿರಿ, ಎಲೆ ದೇವಾ ನೀವು ಮನದೊಳಗೆ
ಘನವಾಗಿಪ್ಪಿರಿ, ಎಲೆ ದೇವಾ ಜಗದೊಳಗೆಲ್ಲಿಯು ನೀವಿಲ್ಲದೆಡೆಯುಂಟೆ?
ಎಂಬತ್ತುನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಶಿವಾಲಯಂಗಳ ನೀವು ಮಾಡಿ ಒಳಗಿಪ್ಪುದಂ
ಕಂಡು ನಾನು
ಮಾಡಿದೆನಲ್ಲದೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ ಎನಗೆ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರ
ವುಂಟೆಂದರಿಯೆನು.'

ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಪ್ರಭುವು ಕೇವಲ

ಆಗಮಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಸರ್ವಸ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಲು

'ಕರ್ಮಕಾಂಡ ಯೋಗಂಗಳೆಲ್ಲವು ಭವದ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ಒಳಗು
ಹಿಂದಣ ಮುಂದಣ ಸಂದನಳಿದು ಗುಹೇಶ್ವರಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂದಿರಬೇಕು'

ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನದೇ ಆದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನುಳ್ಳವನು. ಬಸವನ ಹಿಂದೆ ಬಾಲವೆಂಬಂತೆ ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ತಲೆಯಾಡಿಸುವವನಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಿರುವವರು ಯಾರೂ ಪರಪ್ರತ್ಯಯನೇಯ ಬುದ್ಧಿಯವರಲ್ಲ. ಏನೇ ಆದರೂ ಹೃದಯಗಮ್ಯವಾಗದೆ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗದೆ, ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲ, ಆಚರಿಸುವವರಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನು ನಂಬಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ತಕ್ಷಣವೇ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಮೌಲ್ಯಗಳು ಎಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಗಳುಂಟು. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲವಾದರೂ ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನು ನಂಬಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಠೋರ ನಿಷ್ಠೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಲ್ಲಿಯ ನೀರು ಪೂಜೆಗೆ ಸಲ್ಲದೆಂದು ಬಾವಿಯ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಒಬ್ಬ 'ಮಡಿವಂತ' ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ತನ್ನ ಆಚರಣೆಯು ಅತ್ಯುತ್ತಮವೆಂದು ನಂಬಿರುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನು ಶಾಂತಿ, ಸತ್ಯ, ಸಹನೆ ಮುಂತಾದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ತ್ರಿಕಾಲಾಬಾಧಿತವಾದುವು. ಕೆಲವರು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರುವಂತೆ ಈ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಒಡೆದುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಕರ್ಮದಿಂದ

ಮನಸ್ಸು ಪರಿಪಾಕವಾಗುವುದೆಂದು' ನಂಬಿದ್ದನು. ಹಿರಿಯರೂ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರಲ್ಲವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ

> ಕೃಷಿಯ ಮಾಡಿ ಉಣ್ಣದೆ, ಹಸಿವು ಹರಿವ ಪರಿ ಇನ್ನೆಂತೊ
> ಕರ್ಮಯೋಗವ ಮಾಡದೆ ನಿರ್ಮಲಸುಚಿತ್ತವನರಿವ ಪರಿ
> ಇನ್ನೆಂತೋ'

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಾದವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಏನನ್ನಾದರೂ ಕತ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೂಡಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ರೂಢಿಸುವುದು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಅಲ್ಲಮನು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ.

'ಸಾವನ್ನಕ್ಕ ಸಾಧನೆಯ ಮಾಡಿ ಕಾದುವ ಠಾವಿನ್ನಾವುದು' ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರ ಕರ್ಮವಲ್ಲ, ಧ್ಯಾನವೂ ಸಹ ಒಂದು ಕರ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮನು 'ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಸ್ವಯಂ ಲಿಂಗವಾಗುವ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ' ಎಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ತ್ರಿವಿಧ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮನು ಕೇವಲ ವಾದವನ್ನೇ ಹಿಡಿಯದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿವಾದಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದಾಗ ಪ್ರತಿವಾದಿಯೇ ಹಿಂಜರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು

ತನಗಿನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನುವುದು ಸಾಧನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬರಲಾರದೆಂದು ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಜೀವಭಾವವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ನೀನೆ ಪರವಸ್ತುವಾಗಿರುವಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ದೇವರನ್ನು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ವುದು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವಲ್ಲವೆಂದು ಅಲ್ಲಮನು ಹೇಳಿದಾಗ ಸಿದ್ಧ ರಾಮನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಕಷ್ಟ ಕಂಡುಬಂದಿತು. 'ಅಲ್ಲಮನು ಮನವೇ ಲಿಂಗವಲ್ಲದೆ ಮನವು ಬೇರೆ, ಲಿಂಗ ಬೇರೆ ಎಂಬುದಿರ ಬಾರದು' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅತ್ಯಂತ ಕಳವಳದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮನ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ದ್ವೈತ ಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದ್ವೈತ ಭಾವವನ್ನು ತಂದು ಕೊಂಡು ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. (ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಿದ್ಧ ರಾಮನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ನಂತರ ಉಂಟಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಇಲ್ಲ).

ಕೃತಿಗಳು : ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ 12ನೇ ಶತ ಮಾನವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿದ ಶಿವಶರಣರು ವಚನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬೀಳ ಲಿಲ್ಲ. ಅವರವರ ವಿದ್ಯೆ, ಬುದ್ಧಿ, ಅನುಭವ, ಅನುಭಾವಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಚನಕಾರರೆಲ್ಲರೂ ಶಿವಶರಣರು. ಆದರೆ ಶಿವಶರಣರೆಲ್ಲರೂ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು, ವಚನ ರಚನೆ ಆನುಷಂಗಿಕ ವಾದುದು, ಅಥವಾ ಅನುಭವ ನಿರೂಪಣಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ

ವ್ಯಕ್ತವಾದುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಧನಾಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದನೋ ಅಂತಹ ಮಟ್ಟವನ್ನು ವಚನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅಪಚಾರ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಚನಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಎತ್ತು ವುದು ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯವು ಹಲ ವಾರು ಅಂಶಗಳು ಬೆಸೆದುಕೊಂಡ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಾಹ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎಲ್ಲಾ ಬರಹಗಳನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳ ಕೆಳಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. 1. ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ 2. ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ 3. ಅಷ್ಟಾವರಣ ತ್ರಿವಿಧಿ 4. ವಚನಗಳು.

ಅಂಕಿತ :—ಹನ್ನೆರಡನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ "ಅಂಕಿತ"ವು ಒಂದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಅಂಶ ವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ಸಿದ್ಧರಾಮನೂ ತನ್ನ ವಚನಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ಭಾಗ. 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ, ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ, ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಂದ್ರ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ್ವರಯ್ಯ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಲಿಂಗ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪ್ರಭುವೆ' ಮುಂತಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಯೋಗಿನಾಥಾ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ವನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಯೋಗಿನಾಥಾ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತವು ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಸಿದ ರಾಮನು ಬಳಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಂಟು

ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಿಗೂ 'ಶಿವಯೋಗ'ಕ್ಕೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿರುವ 'ಗದ್ದುಗೆ' ಯನ್ನು ಜನರು 'ಯೋಗಿನಾಥ ಗದ್ದುಗೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರಾಘ ವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಲ 'ಯೋಗಿನಾಥಾ' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಬರುತ್ತದೆ. ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬ ರಾದ ರೇವಣಸಿದ್ಧರು 'ಶಿವಯೋಗಯುತ ಪುತ್ರ'ನ ಆಗಮನ ವನ್ನು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ತನ್ನನ್ನು 'ಯೋಗಿ' ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ 'ಯೋಗಿನಾಥಾ' ಎನ್ನುವುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನದೇ ಎನ್ನುವುದು ಖಚಿತವಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ

'ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಿಲ್ಲ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಬಸವಣ್ಣನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯನಾದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ 'ಅಹಂ' ಅನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಿದವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೈವೀಭಾವ ಅಥವಾ 'ದಿವ್ಯ ಅಹಂ' ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅಂತಹವರು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಷ್ಟಿಯು ಸಮಷ್ಟಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಲು ಇಂತಹ ಅಹಂನಿರಸನ ಆಗತ್ಯವಾದುದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೋಣೆಯ ನಾಲ್ಕೂ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಈ ಗೋಡೆಗಳೇ ಕಾಣದಂತೆ ಹೋಗು ತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 125 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ.

'ವಸುಧೆ ಹುಟ್ಟದ ಮುನ್ನ ಬಸವಣ್ಣ ಹುಟ್ಟಿದನು
ಶಶಿಧರನು ಶಿವಮೂರ್ತಿವರದನಯ್ಯ
ಅಸಮಾಕ್ಷನವತಾರ ಮೂರ್ತಿ ತಾಳಿದ ಗುರು
ಬಸವಣ್ಣ ಬಸವಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥಾ'

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗಿಂತ ಬಸವಣ್ಣನು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಅಸಮಾಕ್ಷನ ಅವತಾರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನು ಲಿಂಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಥಮ, ಆತನಿಂದಲೇ ಲಿಂಗವಾಯಿತು, ತತ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಅಂತಹ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ನಾನು ಭಕ್ತನಾದೆ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

'ಪ್ರಥಮಂ ತು ಬಸವಣ್ಣ ದ್ವಿತಿಯಂ ತು ಲಿಂಗವು
ತೃತಿಯಂ ತು ತತ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ
ಅಕಳಂಕ ಗುಣನಿಧಿ ಚಿದಾನಂದ ಬಸವಂಗೆ
ಬಕುತನಾದೆನು ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕಾಣುವ ಮುನ್ನ ಬೇರೊಂದು ಮನೋಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗದೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಸವಣ್ಣನು ತಡೆದು ಉದ್ಧಾರದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಭಾವುಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಕರ್ಮಯೋಗವು ನಾಲ್ಕು ಯೋಗ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ದೊರೆತು ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಮಾರ್ಗವು ನರಕಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಸರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನವರ

ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕರ್ಮಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಲಘುವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಂತಿದೆ

'ಹಸುಳೆಯಾಗಿಯು ನಾನು ಕೆರೆ ಬಾವಿ ವಿರ
ಚಿಸಿ ಭವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಫಲವನುಂಡು
ನರಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುವನ ಕರುಣಕರದಿಂದೆತ್ತಿ
ಹೊರೆಯೊಳಿರಿಸಿದೆ ಬಸವ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಇದೇ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

'ಕರ್ಮಯೋಗದವರ ಕಡಿದು ಖಂಡಿಸಿದನು
ನಿರ್ಮಲ ನಿರ್ವಂಚಕನು ಬಸವಲಿಂಗ
ನಿರ್ಮಲರೂಪನು ಬಸವಲಿಂಗಕ್ಕಂಜಿ
ಕರ್ಮ ಕಾಡಿತ್ತೆನ್ನ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತನಿಗೆ ಇಷ್ಟದೈವದ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ.

'ಬಸವಣ್ಣ ಶರಣಯ್ಯ ಬಸವೇಶ ಶರಣಯ್ಯ
ಬಸವರಸ ಬಸವದಂಡೇಶ ಶರಣು
ಬಸವಣ್ಣ ಬಸವಯ್ಯ ಬಸವ ಗತಿ ಮತಿಯೆನಗೆ
ಬಸವಗುರು ಶರಣು ಯೋಗಿನಾಥ'

'ಬಸವಾ ಬಸವಾ ಬಸವ ಬಸವೇಶ ಬಸವರಸ
ಬಸವಯ್ಯ ನಿಮ್ಮಡಿಗೆ ಶರಣು ಶರಣು
ಬಸವ ಬಸವಲಿಂಗ ಬಸವಪ್ಪ ಬಸವೇಶ
ಬಸವಯ್ಯ ಶರಣೆಂಬೆ ಯೋಗಿನಾಥ'

'ಬಸವ ಬಸವಾ ಬಸವ ಬಸವನೆಂದೆನುತಿರ್ದೆ
ಬಸವಲಿಂಗವೇ ಭಕ್ತಿಮೂಲವಾಗಿ

ಬಸವಣ್ಣ ಬಸವಯ್ಯ ಎಂದೆನಲೆನ್ನ ಭಕ್ತಿ
ಹಸನಾಯಿತ್ತೈ ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ'

ನಾಮಜಪದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶಗಳು ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪುನರುಕ್ತಿ ಎಂಬ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಅನಗತ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾಮಜಪವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವುಕತೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. 'ಅಂಗವೆಲ್ಲಾ ಜಿಹ್ವೆಯಾಗಿ ಬಸವ ಬಸವ ಬಸವಾ' ಎನ್ನುವ 'ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಮನವೆಲ್ಲಾ ಬಾಯಾಗಿ ಬಸವಾ'ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಬಸವಣ್ಣನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗವನ್ನು ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸಿದನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಿವಯೋಗಿಯೇ ಆದರೂ ಆ ಶಕ್ತಿಯು ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನು ಅದನ್ನು ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸಿದುದರಿಂದ ಬಯಲನ್ನು ಸೇರಿ ಬಯಲಾಗುವ ಬಯಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

'ಮೂರಾರು ಭೇದವನು ಜಾರಿ ನಿಜದಲಿ ನಿಂದು
ಬೇರ ತೊಟ್ಟನೆ ಕಡಿದು ಖಂಡಿಸಿದನು
ನೀರ ನಿಃಪತಿಯಾದ ನಿರ್ಮಲ ಪದದಲ್ಲಿ
ಆರೂಢ ಬಸವನ್ನೈ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಬಸವ ನಾಮಾಕ್ಷರವನ್ನು 'ಮಂತ್ರ'ವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು, ಅದರ ಜಪದಿಂದ ಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

'ಬಸವಾಕ್ಷರ ತ್ರಯದಿ ಮನವಿಟ್ಟು ನಾನೀಗ
ಅಸುವಳಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಾದೆ
ಬಸವ ಶಿವಯೋಗದಲಿ ನಿತ್ಯಪದವನು ಕಂಡು
ಬಸವ ನೀ ನಾನಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ'

'ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಸವನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನಭೂತೋ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ

ಇದರಲ್ಲಿ 109 ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಯು ಹೆಸರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿವಶರಣರನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ 25 ಜನ ಶಿವಶರಣರನ್ನು ಮತ್ತು 14 ಜನ ಶಿವಶರಣೆಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನೇ ಕುರಿತು ಇರುವಾಗ 'ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ' ಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ 20 ಪದ್ಯಗಳು ಬಂದಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು 40 ಜನ ಶಿವಶರಣಶರಣೆಯರಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು 'ಶಿವಶರಣ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೂ ಸೀಮಿತನಾದ ಚೈತನ್ಯವಲ್ಲ. ಆತನು ಭಕ್ತನೋ, ಜ್ಞಾನಿಯೋ, ವಿರಾಗಿಯೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಅಸಂಗತವಾದುದು. ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಏನಹುದು, ಏನಲ್ಲ? ಅಲ್ಲಮನು ಪರಬ್ರಹ್ಮದಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆತನು ಒಂದು-ಒಗಟು, ಒಂದು ತತ್ವ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಂತಹ ವಾಸ್ತವಲೋಕದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ.

'ಚೆನ್ನೆಯರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸಿದೆ ಪ್ರಭುವೆ
ಇನ್ನಿದಕೆ ಭಾವಜನು ಬೇಟೆಗಾರ

ಕುನ್ನಿಗಳು ತಾವೈದು ಎನ್ನ ಗ್ರಹಿಸದ ಮುನ್ನ
ಚಿನ್ಮಯ ಪ್ರಭು ಸಲಹೊ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಕುನ್ನಿಗಳು. ಈ ಕುನ್ನಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುವಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದ ಸಕಲ ಸಾಧಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದರೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವರು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮನಸ್ಸನ್ನೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಕುನ್ನಿಗಳು ಕೇವಲ ತೊಗಲುಗೊಂಬೆಗಳು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕುಣಿಸುವ ಸೂತ್ರಧಾರನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆಯೇ ವಿನಃ ಕೇವಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನರ, ಮಾಂಸ ಗಳ ಮೊತ್ತ ಅಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಮನು'ಮಾಯ ಕೋಲಾಹಳ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ತನಗೂ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಶಕ್ತಿ ಲಭಿಸಲಿ ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಭುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒದಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನು ವುದು ಆತನ ನಂಬಿಕೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಹಿಂದೆ—

'ಕರ್ಮಯೋಗದ ಬೇರ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿತ್ತು
ಹಮ್ಮನೇ ಮುರಿಯಿತ್ತು ಯೋಗಿಗಳ
ಚೆನ್ನ ಪ್ರಭುರಾಯಂಗೆ ಅಂಜಿ ಬಂದಿಹ ಮಾಯೆ
ಎನ್ನ ಕಾಡಿತು ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಅಲ್ಲಮನದು ಒಗಟಿನಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಆತನು ರಚಿಸಿರುವ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರಭುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸ್ಮರಣೆ ಯಿಂದ ತಾನೂ ಸಹ ಬೆಡಗಿನ ವಚನರಚನೆಯತ್ತ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡು ತ್ತಾನೆ. ಕೀಟ–ಭ್ರಮರ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ತೋರುವ ವಚನ ಸಾದೃಶ್ಯ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

'ಆಡು ತೋಳನ ಮುರಿದು ಕೂಡೆ ಮೊಲ ನಾಯ್ ಕಚ್ಚಿ
ನೋಡಿ ಹದ್ದೆದ್ದಿತ್ತು, ಗಗನಕಯ್ಯಾ
ನೋಡಬಾರದ ಭೋಗಿ ಗಾಡ ಹದ್ದನು ನುಂಗೆ
ಆರೂಢ ಪ್ರಭುವಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಮನಸ್ಸು ಎತ್ತೆತ್ತಲೂ ಹಾರುವ ಹದ್ದಾದರೆ, ಯೋಗ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕುಂಡಲಿನಿ ಸರ್ಪವು ಹೆಡೆಬಿಚ್ಚಿ ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು (ಭೋಗಿ) ಮನಸ್ಸನ್ನು ನುಂಗಿ ಶೂನ್ಯಗೈದರೆ ಸಮಾಧಿ ಅವಸ್ಥೆಯು ದೊರೆಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಇಂತಹ ಉಪಾಯವನ್ನು ಪ್ರಭುತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ "ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ" ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿದವನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ—

'ಬಿಂದು ತಾನೆಯಾಗಿ ಸಂದಳಿದ ನಿಜಯೋಗ
ತಂದೆ ತೋರಿದನೆನಗೆ ಚನ್ನಬಸವ
ಮನ್ನಣೆಯಿಂದದನು ಚನ್ನಬಸವನ ನೆನೆದು
ನಿನ್ನ ರೂಪಾದೆನೈ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಪರತತ್ವ ಪ್ರಸಾದವಿರದೆನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿ
ವರಲಿಂಗ ರೂಪಾಗಿ ಚನ್ನಬಸವ
ಶರೀರ ಮನಭಾವದೊಳು ಬೆರೆದುಂಡು ಪ್ರಸಾದವ
ಕರುಣಿಸಿದ ಚನ್ನಬಸವ ಯೋಗಿನಾಥ

ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ತ್ರಿವಿಧ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆರು ವಿಧದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ತಾನೇ ಚನ್ನ

ಬಸವನಾಗಿ, ಚನ್ನಬಸವನೇ ತಾನಾದ ಬಳಿಕ ಜಪತಪಾದಿಗಳಾದರೂ ಏಕೆಬೇಕು.

'ಇನ್ನೇಕೆ ಭಕ್ತಿಯ ಗೊಡವೆ ನಮಗೇಕಯ್ಯ ಫಲ ಪದಂಗಳು
ಇನ್ನೇಕೆ ಇಹಪರದ ಸುದ್ದಿಯಯ್ಯಾ
ಇನ್ನೇಕೆ ಚರಗುರು ಮಾಟಕೂಟದ ಗೊಡವೆ
ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

ಅಷ್ಟಾವರಣ ತ್ರಿವಿಧಿ

ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೆ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ಅಗತ್ಯ. ಜೀವಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ರಕ್ಷಣೆಗಳು ಬೇಕು. ವಚನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ—ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ, ಪಾದೋದಕ, ಪ್ರಸಾದ, ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಮಂತ್ರ. ಇವೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಲಾದ ರಕ್ಷಣೆಗಳು ಅರ್ಥಾತ್ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂತರ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು ಎಂಬ ವಿಂಗಡಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಗುರುವಾದವನು ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ಚಿತ್ಕಳೆಯನ್ನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಆತನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟು ಉಪಾಸನೆಯ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಬೇಕಾದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಗುರುವು ಒಂದು ಹಡಗಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪಾರುಗಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

'ಸಂಸಾರ ಸಾಗರಕೆ ಹಡಗು ನೀನೇ ಗುರುವೆ
ತಡಿಗೆ ಹಾಚ್ಯೆ ತಂದೆ ನಿಃಕಲದಲ್ಲಿ

ಕರುಣ ಕಾನನದೊಳಗೆ ಈಡಾಡದಿರ್ದಡೆ
ಕೊರತೆ ನಿನಗಕ್ಕಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಸಂಸಾರದ ಮಾಯಾ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ನೆರಳು ಚಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ನೆರಳೇ ಗುರು. ಆದರೆ ಆ ನೆರಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಒಂದು ಸುಂದರ ಉಪಮೆಯ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತ್ರಿವಿಧಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

'ಜವನಿಕೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನೆಳಲು ಕುಣಿಯುತ್ತಿದೆ
ನೆಳಲ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ
ಕರುಣಾಕರನೆ ಗುರುವೆ ನೆಳಲ ಬೊಮ್ಮವೆ ನೀನು
ಅರಿದರಿಯೆ ಅನುಳಿದೆ ಯೋಗಿನಾಥ'

ವೀರಶೈವ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ನಿರಾಕಾರ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಚೈತನ್ಯವೇ ಘನೀಭೂತವಾಗಿ ಲಿಂಗರೂಪಿಯಾಗಿ ಅಂಗೈಮೇಲೆ ನೆಲಸುತ್ತದೆ. ಆದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಒಂದು ತ್ರಿವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

'ಕೋಟಿವಿದ್ಯುತ್‌ಪ್ರಭೆಗೆ ಸಾಟಿ ಕಾಲಾಗ್ನಿಗೆ
ಮೊಟೆನಿಪ ಜ್ವಾಲೆಯ ಪರಮಪ್ರಭೆಗೆ
ಸಾಟಿಯೆನಿಸುವ ಶಶಿಕೂಟ ಪರಶಿವಲಿಂಗ
ಪೀಠದೊಳು ಜನಿತವೈ ಯೋಗಿನಾಥ'

ಇಂತಹ ವಸ್ತು ಚುಟುಕಾಗಿ ಬರುವುದು ಭಕ್ತಿಯ ಆನ್ಯಾದೃಶ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಎನ್ನಬೇಕು. ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮಾಟಕೂಟದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗೃತನಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಜಂಗಮನನ್ನು, ದೇಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಲಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು, ಗುರುಲಿಂಗ, ಜಂಗಮದ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದ 'ಪಾದೋದಕ'ವನ್ನು, ಭವಬಾಧೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವ ವಿಭೂತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು, ರುದ್ರನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ

ಯನ್ನು, ನಾದಬಿಂದು ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ನೋಡಲಾದ ಮೂರೂ 'ತ್ರಿವಿಧಿ'ಗಳು ಸಾಧಕನೊಬ್ಬನ ಶ್ರದ್ಧೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಪದ್ಯಗಳು ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ 'ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯಾಗಿದೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ತ್ರಿಪದಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಸಾಮ್ಯ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ತ್ರಿಪದಿಯ ಎರಡನೆಯ ಸಾಲನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ, ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಸಾಲುಗಳಾದುವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಲಿಖಿತ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳನ್ನು ಉಳ್ಳ ಹಾಡುಗಬ್ಬ ಪ್ರಕಾರವೊಂದು ಆಗ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಸೀಸಪದ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಡಿ. ಎಲ್. ಎನ್. ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ 'ಪದಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ' ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಮನ 'ಮಂತ್ರಗೋಪ್ಯ'ಗಳ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು ಸೀಸಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಗತ್ಯಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ವಚನಗಳು

'ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಹಸ್ರ ವಚನಗಳ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ
ಸೋತಿತೆನ್ನ ಮನ ನೋಡಯ್ಯ'

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಶಬ್ದಶಃ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ

ಉಚಿತವಾಗಲಾರದು. ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಾವಿರ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ, ರಚಿಸಿದ ಹರಿದಾಸರೂ ಸಹ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದುಂಟು. ಇಂಥ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಹಿತಕರವಾದುದು.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ವೀರಶೈವನಾದನೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆತನು ರಚಿಸಿರುವ ವಚನಗಳೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಆತನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶಿವಶರಣರನ್ನು ಕಂಡಬಳಿಕ, ಅವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ತಾನೂ ಸಹ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕು. ಆದ್ಯರ ವಚನಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನೂತನರ ರಚನೆಯ ಬೃಹತ್ ಸೌಧವು ಮೇಲೆದ್ದು ಬಹುದೂರದವರೆಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮುಖರ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಹೊಸತನ ಉಳಿದವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ಸುವರ್ಣ ರೇಖೆಗಳು ಅವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಶರಣಮತವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದಿರುವ ವಚನಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತಲ್ಲ.

ಶರಣರ ವಚನಗಳನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವು ಶರಣನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ವಚನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಂದು ಮತ ಎಂದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪರಿಭಾಷೆ, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಅಂಶಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ವೀರಶೈವ ಮತದಲ್ಲಿ ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳು, ಪಂಚಾಚಾರಗಳು, ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು, ತ್ರಿವಿಧ ದಾಸೋಹ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಚನಕಾರರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸದೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹೋರಾಟದ ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತುಗಳು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದ ಜೀವವು ಎಂತಹ ಮೂಲಸತ್ವದೊಡನೆ ಹೋರಾಟಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ವಚನಗಳು ಬೆಳಕುಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆ ಜೀವವು ಕವಿಹೃದಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ವಚನಗಳು ಕಾವ್ಯಾಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ.

ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಒಂದುಕಡೆ ತಂದು ನೋಡಿದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಉಪಮೆ, ರೂಪಕ, ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಸಾಮತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳ ಸಾಮ್ಯವು ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಮ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯು ಯಾರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಅಪರಿಹಾರ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ–ಇವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಓದಿದನಂತರ ಇತರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ಹಲವು ಹತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಪುನರುಕ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ನಿರೂಪಣಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕಾವ್ಯಾಂಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಕರಣೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು. ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಗುಣದಲ್ಲಿ, ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ವಚನಗಳು

ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮುಕ್ತಕಗಳು. ಇಂತಹ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಘಟಕಗಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಚನವು ಇರುವಹಾಗೆ ಕನಿಷ್ಠವಶೌಲ್ಯದ ವಚನವೂ ಹುಟ್ಟಿಬರುತ್ತದೆ.

ಸೂತ್ರಾತ್ಮಕ ನಿರೂಪಣೆ:—ವಚನಗಳು ಇಷ್ಟೇ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಸಾಲುಗಳನ್ನುಳ್ಳ, ಸೂತ್ರಾತ್ಮಕವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಮನನಾದರೂ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತೀವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗುವ ಅಂತಃಸತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ.

'ಯೋಗಿಗೆ ಕೋಪವೆ ಮಾಯೆ
ರೋಗಿಗೆ ಅಪಥ್ಯವೆ ಮಾಯೆ
ಅರಿದೆನೆಂಬವಂಗೆ ನಾನು ನೀನು ಎಂಬುದೆಮಾಯೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ'

ಮಾಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆದು ವಿಧವಿಧದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಮೂಡಿ ಹರಡಿ ಅಳಿಸಿಯೂ ಹೋಗಿರುವುದುಂಟು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ವಚನದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ 'ಯೋಗಿಗೆ ಕೋಪವೆ ಮಾಯೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕೋಪವು ಮೂಡಬೇಕಾದರೆ ತನಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದುದು, ಬೇರೆಯಾದವರು ಇದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬರಬೇಕು. 'ಇರುವುದೊಂದೇ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತು' ಎಂಬ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗದಿರುವವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಭಾವನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆವೃತನಾದಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನವು ಮಾಯೆ

ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಒಂದು ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ. 'ರೋಗಿಗೆ ಅಪಥ್ಯವೆ ಮಾಯೆ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವೇ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ರೋಗಿಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪಥ್ಯಯಾವುದು, ಅಪಥ್ಯ ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಸದಸದ್ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭವರೋಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಪಥ್ಯವಾದರೆ ರೋಗ ಉಲ್ಬಣಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು 'ನಾನು' 'ನೀನು' ಎಂಬ ಪೃಥಕ್‌ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರೆ ಆತನಿಗೆ ಅದೇ ಮಾಯೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ.

'ಕಾಯವಿಡಿದಿಹನ್ನಕ್ಕರ ಕಾಮವೆ ಮೂಲ
ಜೀವವಿಡಿದಹನ್ನಕ್ಕರ ಕ್ರೋಧವೆ ಮೂಲ'

ಈ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯದೇಹದ ಆವಿರ್ಭಾವಕ್ಕೆ ಕಾಮವೇ ಕಾರಣ. (ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದವಾದ 'ಕಾಮ' ಅಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಮ ಎಂದರೆ ಆಸೆಗಳು ಎಂದಾ ಗುತ್ತದೆ) ಕಾಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದೇಹ ಕಡೆಯವರೆಗೂ ಕಾಮ ಭಾವದೊಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಕಾಮದೊಡನೆ ಕಡೆಯವರೆಗೂ ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ನಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾದಂತೆಲ್ಲಾ ಕಾಮಭಾವವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇಹವು ದುರ್ಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವ ಕಾಮವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳಲು ಪರದಾಡುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಚಿಂತಾಜನಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. 'ಕ್ರೋಧ' ಭಾವವು ಜೀವದ ಜತೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರೋಧವು

'ಅಹಂ'ನಿಂದ ಮೂಡುತ್ತದೆ. 'ಅಹಂ' ಭಾವನೆಯು ಜೀವದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯ ಸಂಕೇತ. ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ರೋಧದಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರಿಗುಣಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ನೋಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧವನ್ನುಳಿದು ಬದುಕುವುದು ಎಷ್ಟು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದೆನ್ನುವುದನ್ನು ಸಾಧಕನೊಬ್ಬನೇ ಬಲ್ಲನು.

'ಮಾತುಳ್ಳನ್ನಕ್ಕ ದೇಹ ಹಿಂಗದು
ನೆನಹುಳ್ಳನ್ನಕ್ಕ ಪ್ರಾಣಸೂತಕ ಬಿಡದು'

ಮಾತು ಕೇವಲ ಶಬ್ದವಲ್ಲ, ಸಂಕಲ್ಪದ ಬಾಹ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ. ಸಂಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ವಿಕಲ್ಪಗಳು ದೇಹಿಗೆ ತೀರಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಚಾರ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಡಿದ ನಂತರ, ಮಾತು ರೂಪತಾಳಿ, ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇ ಬೇರೊಂದು ವಿಷಯ. ಸಂಕಲ್ಪಗಳು ಏಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರೆ, ಪರಿಣಾಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಜನ್ಮದ ಅಗತ್ಯ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. 'ದೇಹ ಹಿಂಗದು' ಎಂಬ ನುಡಿಯ ಅರ್ಥವು ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಜನ್ಮರಹಿತನಾಗಲು ಸಂಕಲ್ಪ ತ್ಯಾಗವು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಯೋಗಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ 'ಸರ್ವಾರಂಭ ಪರಿತ್ಯಾಗೀ' ಎಂದು ಹೇಳಲು ಇದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಣ. ಏನನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕಾ ದರೂ ಸಂಕಲ್ಪ (ಮಾತು) ಅನಿವಾರ್ಯ. ಮೌನದಿಂದ ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾತು ಜನ್ಮ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. 'ನೆನಹು ಇರುವವರೆಗೆ ಪ್ರಾಣ ಸೂತಕ ಬಿಡದು ಎಂಬ ಸಾಲನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ. ಬ್ರಹ್ಮವು ಅಥವಾ

ಲಿಂಗವು ನಾಮರೂಪಕ್ರಿಯಕಲಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದುದು. ಪ್ರಾಣವು ಸ್ಪಂದಿಸಲು ಕರ್ಮದ ಸಂಸರ್ಗವು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು 'ಸೂತಕ'ವೆಂದು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸೂತಕವು ವೈಲಿಗೆಯ ಸೂಚಕ. ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನೆನಹು ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾರ್ಯದ ಸಂಕೇತ. ಮನಸ್ಸು ಲಯವಾಗುವವರೆಗೂ ಪ್ರಾಣ ಸೂತಕವು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ನಿರೋಧವೇ ಯೋಗ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿತ್ತವು ಲಯವಾದರೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಲಾಭ—ಸೂತ್ರಾತ್ಮಕ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮೂರು ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಯಿತು.

ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ:—ವಚನಗಳು ಮುಕ್ತಕಗಳಾದುದರಿಂದ ದೀರ್ಘ ವರ್ಣನೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವಿಷಯ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ವರ್ಣನೆಯು ಒಂದು ವಚನದ ತುಂಬ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ.

ಅಯ್ಯಾ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರಕ್ಕೆ
ಒಡಲೆಂಬುದೊಂದು ಭೈತ್ರ ಕಂಡಯ್ಯಾ
ಪಾಪ ಪುಣ್ಯಗಳೆಂಬ ಭಂಡವನೆತುಂಬಿ
ಪಂಚೈವರು ಏರಿದೊಡೆ
ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕೂಕಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವೆಂಬ
ತಾರಾಮಂಡಲವ ನೋಡಿ ನಡೆಸುವುದು
ಜವನ ಕಾಲಾಳು ಕರಹಿರಿದು ಕಂಡಾ
ಸಮಭೋಗವೆಂಬ ನೇಣನವನಾಳದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ

ಮನವೆಂಬ ಹಾವೆಯನು ವಾಯುಗೊಳಲು
ಕಳವಳವೆಂಬ ಕಡಲೊಳಗೆ ಸಿಲುಕೆ
ತೆರೆಯು ಹೊಯ್ಲು ಕರಹಿರಿದು ಕಂಡಯ್ಯಾ
ಉದಮದವೆಂಬ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿಸದೆ
ಗುರುಪದವೆಂಬ ಬೆಂಗುಂಡ ಹಿಡಿ ಕಂಡಾ
ಇಹಲೋಕ, ಪರಲೋಕ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ
ಕಾಂಬೆ ಕಂಡಾ ॥

ಸಂಸಾರ ಸಾಗರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಗರಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಸ್ತಾರವಾದುದು, ಭಯಂಕರವಾದುದು. ಅಲ್ಲಿರುವ ನಕ್ರಮಕರಗಳು, ಘೋರತರ ತೆರೆಗಳು, ಭೀಕರ ಸುಳಿಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮತರವಾದುವು. ಅಂತಹ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿರುವ ದೋಣಿಯೇ ಈ ಶರೀರ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಪ, ಪುಣ್ಯಗಳೆಂಬ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕೂವೆಕಂಬವಿದ್ದರೆ ಲಿಂಗವೆಂಬ ತಾರಾಮಂಡಲ ಕಣ್ಣೆದುರಿದ್ದರೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪದೆ ಪ್ರಯಾಣ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಭೋಗಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಹಾಯಿಪಟವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಗಳೆಂಬ ವಾಯು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಎತ್ತೆತ್ತಲೋ ಸೆಳೆದೊಯ್ದು ಸುಳಿಗಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಸುಳಿಯುವಂತಾದಾಗ ಎಂತಹ ಅಪಾಯ ಘಟಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಗುರುಪದ ಸ್ಮರಣೆಯೆಂಬ ಬೆನ್ನಗುಂಡು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ ಎನ್ನುವುದು ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

"ಸಮತೆಯೆಂಬ ಕಂಥೆಯ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ಅಮಿತವೆಂಬ ಭಸ್ಮವ ಧರಿಸಿಪ್ಪ, ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ಲಿಂಗವ ಕರ್ಪರವ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಪ್ಪ, ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ಸರ್ವಜೀವ ದಯಾಪಾರಿಯೆಂಬ ವಿಮಲರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಧರಿಸಿಪ್ಪ
ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು

ನಿರ್ಮೋಹವೆಂಬ ಕೌಪೀನವ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ನಿಸ್ಸಂಗವೆಂಬ ಮೇಖಲಾಪರಿಪೂರ್ಣ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ಸುಮ್ಮಾನವೆ ಕಿರೀಟವಾಗಿ ಶುದ್ಧಜ್ಞಪ್ತಿಯೆ ಮಕುಟವಾಗಿ
ನಿರಹಂಕಾರವೇ ಬಹಿರ್ವಾಸಿಯಾಗಿ
ದುರ್ವ್ಯಸನ ದುರ್ಭ್ರಮೆ ಹೃಷೀಕ ಉತ್ಪಾತ ವಿಜಯ.
ಶಿವಯೋಗವಾಗಿ ಚರಿಸುವನು ನೋಡಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಮಹಾಜಂಗಮನು"—

ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶನು ಮಹಾಜಂಗಮ. ಆತನ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದರೂ ಏನು? ಸಮತೆಯೇ ವಸನ, ಅಮಿತತ್ವವೇ ವಿಭೂತಿ, ಲಿಂಗವೇ ಕಪಾಲ, ಸಕಲಭೂತಹಿತೇರತತ್ವವೇ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ನಿರ್ಮೋಹತ್ವವೇ ಕೌಪೀನ, ನಿಸ್ಸಂಗತ್ವವೇ ಕಟಿಬಂಧ, ಸಂತೋಷಭಾವವೇ ಕಿರೀಟ, ದುರ್ವ್ಯಸನ ವಿಜಯವೇ ಶಿವಯೋಗ. ಅಮೂರ್ತವನ್ನು ಮೂರ್ತಗೊಳಿಸಿ ಹೇಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನಿಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

"ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿಹ ರಾಜಶಿಶುವಿನಂತಿರಬಲ್ಲಡೆ
ಅದು ಯೋಗಿಗೆ ಭೂಷಣ
ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿಹ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ವಿಷಯ ಸುಖವಿರಬಲ್ಲಡೆ
ಅದು ಯೋಗಿಗೆ ಭೂಷಣ
ವಾರಾಂಗನೆಯಲ್ಲಿಹ ಪ್ರೀತಿಯಂತಿರಬಲ್ಲಡೆ
ಅದು ಯೋಗಿಗೆ ಭೂಷಣ
ಪತಿವ್ರತೆಯಲ್ಲಿಹ ಭಕ್ತಿಯಂತಿರಬಲ್ಲಡೆ
ಅದು ಯೋಗಿಗೆ ಭೂಷಣ
ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಂಗದು
ಬಹುತೋಷಣ ಕೇಳಾ ಮನವೆ"

ಮೇಲಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಯ ಕುರುಹನ್ನು ಹಲವು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೊರಗೆ ಕ್ರಾಂತಿಯೆದ್ದಿದೆ, ಅಲ್ಲೋಲ

ಕಲ್ಲೋಲವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅರಮನೆಗೂ ಅಪಾಯ ಬಂದಿದೆ. ಗುಪ್ತಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರು ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹಾಹಾಕಾರ, ಮನೋವಿಕಾರ. ಆದರೆ ಅಪಾಯ ಪರಿವೃತ ಸೌಧದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಶಿಶು ಇದಾವುದನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿದೆ. ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಶುವೂ ಅಲ್ಲ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಬಲ್ಲ ಅಂತಃಸತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡಿರುವ ಶಿಶು. "ಶೃಣ್ವಂತು ವಿಶ್ವೇ ಅಮೃತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಃ" ವಿಷಯ ಸುಖ "ದೇಹಿ"ಯಾದವನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡು ವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪ್ರಕಾಶವಾದರೆ ಏರೇರುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಪ್ರಖರತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಜೀವರಸವನ್ನು ಆವಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತದೆ. ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲದ ಪ್ರಕಾಶ ಇಳಿಮುಖವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು ರಾತ್ರಿಯ ತಂಪಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋಗಿಯಾದವನ ವಿಷಯ ಚಿಂತೆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮಾಯವಾಗುವಂತಹುದು. ವೇಶ್ಯೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯರಲ್ಲಿಡುವ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿಕೆಗೆ ಅಗಾಧವಾದುದು. ಆಕೆಯ ಮಾತು ಅಮೃತಪ್ರಾಯವಾದುದು. ಆದರೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾವನೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃತಕವಾದ ಅಥವಾ ನಟನೆಯ ಪ್ರೀತಿಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ಬೀರುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗಿಯು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. 'ಪದ್ಮಪತ್ರಮಿವಾಂಭಸಿ' ಎಂಬಂತೆ ಬದುಕುವ ಯೋಗಿಯ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಪಂಚದ ವಸ್ತು ವಿಷಯ ಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪದ್ದು ಪತಿವ್ರತೆಯ ಭಕ್ತಿ. ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪುರುಷನೂ ಪತಿಯಷ್ಟು ಆತ್ಮೀಯನಲ್ಲ. ಆಕೆಗೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ಪತಿಯ

ಚಿಂತೆಯೇ ಚಿಂತೆ. ಯೋಗಿಗೆ ಆತ್ಮದ, ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ಮರಣೆ ನಿರಂತರವಾದುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಹ್ಯ ವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳೊಡನೆ ಉದ್ದಿಷ್ಟ ಭಾವವನ್ನು ಉಚಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

"ಎನ್ನ ತನುವೆ ಅಗ್ಗವಣಿಯ ಬಿಂದಿಗೆ, ಮನವೆ ಸಿಂಹಾಸನ
ಉಸಿರ ಹಿಡಿದು ಮಜ್ಜನಕ್ಕೆರೆವೆನಯ್ಯಾ ನಿಮಗೆ
ವಿಷಯ ಮಾದು ಗಂಧವನೀವೆನಯ್ಯಾ ನಿಮಗೆ
ನೆನಹ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಕೊಡುವೆನು ಕುಸುಮವನು
ತನುಗುಣಾದಿಗಳನುರುಹಿ ದಶಾಂಗ ಧೂಪವನಿಕ್ಕುವೆನು
ಎನ್ನನೆ ನಿಮಗೆ ಬೋನಕ್ಕೆ ಸವೆವೆನಯ್ಯಾ
ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ
ಹೊರಬಳಕೆಯ ಪೂಜೆಗೆ ಎರಗದೆನ್ನ ಮನವು."—

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನವೊಂದನ್ನು ವರ್ಣಿಸ ಲಾಗಿದೆ. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧನ ಪೂಜೆಗೆ ನೀರನ್ನು ತರುವ ಪಾತ್ರೆ ಯಾವುದು? ದೇಹವೇ ತಂಬಿಗೆ. ಉಸಿರಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಗೆ ಯಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವಾಗ ಉಸಿರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿ ಗಳಿದ್ದರೆ ಸುಗಂಧ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳು ಮಾಯವಾದರೆ ಗಂಧ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಒದಗುತ್ತದೆ. ಸದ್ಭಾವನೆಗಳೆಂಬ ಹೂವು ಗಳು ಅರಳಿ ಸಮರ್ಪಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ದೇಹಭಾವ ಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಆರತಿಯನೆತ್ತಿದರೆ ಅದೇ ದೇವಭಾವಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ. ಇನ್ನು ಪೂಜಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯ ಬೇಡವೆ? ಭಕ್ತನು ತನ್ನನ್ನೆ ತಾನೇ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ನೈವೇದ್ಯ. ಇಂತಹ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಸ್ತು ಒಡವೆಗಳೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. 'ಹೊರ

ಬಳಕೆಯ ಪೂಜೆಗೆ' ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮಾನಸಿಕ ಪೂಜೆ ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವೆನ್ನಿಸುವುದೋ ಅಷ್ಟೇ ಕಠಿಣವೂ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಶಿವಯೋಗಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಪೂಜಾಕ್ರಮವನ್ನಿಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಉಪದೇಶಾತ್ಮಕ:— ಸಮಾಜದ ಲೋಪದೋಷಗಳು ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಲೋಪದೋಷಗಳೆ. ಶಿವಶರಣರು ತಮ್ಮ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಜನರ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ವಚನಗಳನ್ನು ಬೋಧನಾತ್ಮಕ, ಉಪದೇಶಾತ್ಮಕ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ವಿಭಾಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಏಕೆಂದರೆ ಶರಣರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರೇ ವಿನಾ ಇತರರ ಡೊಂಕನ್ನು ತಿದ್ದುವುದರಲ್ಲಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಖಂಡಿಸುವ ಶರಣನನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

"ನುಡಿ ಹಿಡಿದು ತಾರ್ಕಿಕರಂತೆ ತರ್ಕಿಸುವಾತ ನಾನಲ್ಲ
ಆಡುವ ಮಾತಿಗೆ ಈಡ ಮಾಡುವ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ
ವಾಕ್ಪಟುತನವು ನಿಜವಲ್ಲ
ನಡೆಯುವ ನಂದಿ ಕುಂಟುವುದುಂಟು
ಹೋಗುವ ಮನುಜ ಎಡಹುವುದುಂಟು
ಮಾತಾಡುವ ಶರಣ ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿದಡೆ
ತಪ್ಪಲ್ಲ ಕೇಳಾ ಪ್ರಭುವೆ."—

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ತರ್ಕವೆನ್ನುವುದು ಬುದ್ಧಿಯ ಕೌಶಲವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಚಟವಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಪ್ರಚಂಡ

ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಸಹ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಜೋಡಿಸಿ ಕಿಡಿ ಹಾರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಬೇಕೆಂದೇನಿಲ್ಲ. ಸಾಧನೆಯು ಒಂದು ಕಲಿಕೆ. ನಡೆಯುವ ನಂದಿ ಕುಂಟಬಹುದು, ನಡೆಯುವ ಮನುಷ್ಯ ಎಡಹಬಹುದು, ಶರಣನೂ ತಪ್ಪು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪಲ್ಲ ಎಂಬ ಉದಾರ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

"ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಕೋಟಾನುಕೋಟಿ
ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಕೋಟಾನುಕೋಟಿ
ಭಾವಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಕೋಟಾನುಕೋಟಿ
ನಿಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಇಲ ಕಂಡಯ್ಯ, ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧ
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ"—

ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಹಲವರಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತನಾಡುವ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ನುರಿತವರು. ಮಾತು ಎಂಬ ಆಯುಧವನ್ನು ಬಳಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಉಳ್ಳವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಏನನ್ನೂ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಅವರ ಮನೋರಥ ಉತ್ತಮವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟದ್ದೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ನೊಣವು ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ, ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲಾದರೂ ಕುಳಿತು ಏಳುತ್ತದೆ. ಮೃಷ್ಟಾನ್ನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಂತೆ ಅಮೇಧ್ಯದ ಮೇಲೂ ಕೂರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜೇನು ನೊಣವು ಅಶುದ್ಧವಾದ, ನೀರಸವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಹತ್ತಿರವೂ ಸುಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದುದನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೊಂದೇ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಭಾವಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಬಹುಪಾಲು ಭಾವುಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಾವಾವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಭಕ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಭಾವ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಒಂದು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದ. 'ಭಾವ' ಎಂಬ ಅವಸ್ಥೆಯು ಒದಗಿದಾಗ ಭಕ್ತ ಮೈ ಮರೆತು ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ನರ್ತಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಇಡೀ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡ ಭಾವವು ಇಳಿದುಹೋದನಂತರ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲೆಯು ಬಂದು ಇಳಿದು ಹೋದಂತಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ದೇವರ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ, ನರ್ತಿಸಿ, ಮೈಮರೆತು ತೂರಾಡಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುವುದುಂಟು. ಆದರೆ 'ಆತ್ಮಸ್ಥಿತ'ರಾಗದೆ ಕೇವಲ ಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವುದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸಲ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ಭಾವಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸಿದ್ಧಿ ಎನ್ನುವುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನೋಭಾವ.

'ನುಡಿಯಬಹುದು ಅದ್ವೈತವನೊಂದು ಕೋಟಿ ವೇಳೆ
ಒಮ್ಮೆ ನಡೆಯಬಹುದೇ ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರವ
ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆವ, ನಡೆದಂತೆ ನುಡಿವ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರಯುಕ್ತ
ಮಹಾತ್ಮರ ಪಾದವ ಹಿಡಿದು ಬದುಕಿಸಯ್ಯಾ
ಪ್ರಭುವೇ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ'

"ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ" ಅಥವಾ 'ಶಿವೋಹಂ' ಎಂದು ಬಾಯಿ

ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಸುಲಭ. ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವುದು ಸುಲಭ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೂ ಪಿಂಡಾಂಡಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಇನ್ನೂ ಸುಲಭ. ಆದರೆ ಅದು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲಾಗದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹಲವರಿಗೆ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅನ್ನಿಸದಿರದು. ನಿಜಗುಣರು 'ಬಳಸದಿರು ಬಾಹ್ಯದೊಳದ್ವೈತವನು' ಎಂದಿರುವುದೂ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ. ನಡೆನುಡಿಗಳೊಂದಾದ ಬದುಕು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟವೆನ್ನುವುದು ಆಚರಿಸಿ ನೋಡಿದವರಿಗೇ ವೇದ್ಯ. ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರಗಳು ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಕಠಿಣವೆನ್ನುವುದು ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರ ಅಭಿಮತವೂ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

> "ಗುಣದಿಂದ ಹಾರುವನಲ್ಲದೆ
> ಅಗಣಿತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಹಾರುವನಲ್ಲ
> ಹಾರಬೇಕು ಮಲತ್ರಯಂಗಳ
> ಹಾರಬೇಕು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯವ
> ಹಾರಬೇಕು ಸರ್ಪಹಾರ
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಆ ಹಾರದಲ್ಲಿ"

ಇಲ್ಲಿ 'ಹಾರುವ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಮೇಲೆ ಚಮತ್ಕಾರದ ನಡೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಾರುವ ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. 'ಯಾರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ' ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಲವರು ಚರ್ಚಿಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗುಣಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ನೋಟಕ್ಕೆ ಇದು

ವಿಪರ್ಯಾಸವೆನ್ನಿಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯೆಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಬಹುದೆಂದು ಒಪ್ಪುವವರಿದ್ದಾರೆ. ವೇದ ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗದೆ? ಸಾಮಾನ್ಯರು ನಂಬಿರುವುದು ಹಾಗೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಜನ್ಮದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನುವು ದನ್ನು ಒಪ್ಪುವವರೂ ಸಹ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯಗಳನ್ನು ರಕ್ತಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾ ರಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗಮನಿ ಸಿದರೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯವೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಲಾರದೆ ನ್ನುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾರು? ಸಂಚಿತ, ಪ್ರಾರಬ್ಧ, ಆಗಾಮಿಗಳನ್ನು ಶೂನ್ಯಗೊಳಿಸಿ, ತ್ರಿಗುಣಾ ತೀತನೂ ಆಗಿ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ಸೇರಿರುವವನು ನಿಜವಾದ ಹಾರುವ ಎಂದು ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಜನ್ಮ, ವಿದ್ವತ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದು ಶೀಲ. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿರುವುದೇ ಶೀಲ. ಇದು ಸಂಕುಚಿತವಾದ ಮಾನವಶಕ್ತಿಸಹಜವಾದ ಲೆಕ್ಕಾ ಚಾರಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ತತ್ವವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹುಟ್ಟು, ಬಾಲ್ಯ, ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಿಗೆ ಆತನ ಧೋರಣೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವೆನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ಮಕ :—ಆತ್ಮವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಸಾಹಿತಿಯ ಧರ್ಮ. ಆದರಿಂದ ಲೋಕದ ಮೇಲಾಗುವ ಮತ್ತು ಲೋಕದಿಂದ ತನ್ನ ಮೇಲಾಗುವ ಪ್ರಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಅವನ ಮರ್ಮ. ಅದನ್ನು ಶಾಬ್ದಿಕ ವೇದಿಕೆಗೆಳೆತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು

ಆತನ ಕರ್ಮ. ಈ ಧರ್ಮ-ಮರ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಹದಗೆಟ್ಟರೂ ಸಾಹಿತಿಯ ಕೃತಿಯ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಿತಿಯು ಈ ತ್ರಿಮುಖ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಚನಕಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ಆತ್ಮವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ, ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನೂ ಸಹ ಇತರ ವಚನಕಾರರಂತೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಿತಿಗಳನ್ನು, ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಹೃದಯರು ಇದನ್ನು ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರು ಪಾಲು ಸತ್ಯವೆಂದು ನಂಬುವುದೂ ಅಷ್ಟೇನೂ ಸಾಧುವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಶ್ರೇಣಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು, ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಯವುಳ್ಳವರಾಗಲಿ ಎಂದು ದೋಷಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಓದುಗನು ಬಾಲಿಶನೂ ಅಲ್ಲ, ಮೂರ್ಖನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪಾಯದ ಭಯವಿಲ್ಲ, 'ದೇಹಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದಾಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸನೆಂದೂ, ಜೀವಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದಾಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದೂ, ಆತ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದಾಗ ನಾನು, ನೀನು ಒಂದೇ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ' ಎಂಬ ಆಂಜನೇಯನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನುಡಿಯಂತೆ ಮನುಷ್ಯರು ಯಾವಾಗಲೂ ಆತ್ಮದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರರು. ಸಾಧಕರು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು, ದಾಸಭಾವವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ವರ್ತಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನೂ ಸಹ ಆಂತರಿಕ ಹಂಬಲವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವಾಗ ದೀನನಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರಷ್ಟು

ದೈನ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದು. (1) ಆತನು ಶಿವಯೋಗಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ ಸಾಧಕನಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯಂತೆ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಥವಾ (2)ಬಸವಣ್ಣನವರಷ್ಟು ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಇರಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ವಿಧ ವಿಧವಾಗಿ ಕೊರಗುವುದಿಲ್ಲ.

'ಆವಾವ ದೆಸೆಗೆ ಬಾಯ ಬಿಟ್ಟು ಅರಸಿ ಕಾಣದೆ ಕಂಗೆಡು
ತ್ತಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ
ದೇವಾ ದೇವಾ ಈ ಬಾಯ ಬಿಡುವುದ ಮಾಣಿಸಿ
ಎನಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಸಾದವ ಕರುಣಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಯ್ಯಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮವಯ್ಯಾ'

'ಅರಲುಗೊಂಡ ಕೆರೆಗೆ ತೊರೆಬಂದು ಹಾಯ್ದಂತೆ
ಎಲೆ ಅಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಕಂಡು ಕಂಗಳು ಕಡೆಗೋಡಿವರಿದುವಯ್ಯಾ
ಎನ ಮನಕ್ಕೆ ಮನ ವೇದ್ಯವಾದಡೆ ಕೈ ಮರೆದೆನೆ ಆಹಾ, ಅಯ್ಯಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥನ ಕಂಡ ಸುಖವು ಆರಿಗೆಯು ಇಲ್ಲ'

ಮೇಲಿನ ಎರಡು ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದನಿಯಂತೆ ಕೇಳಿಸದೆ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಭಾವವು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆತನ ಪೌರುಷ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗಿರುವ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಿಕೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದನು ಬಸವಾದಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು ಇಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ದನಿಯ ಮರುದನಿಯು ದೂರದಿಂದ

ಮೂಡಿಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ದಾರ್ಷ್ಟ್ಯವಂತೂ ಬರಲಾರದು. ಒಂದು ಸಂದೇಹದ ನೆರಳು ಸುಳಿದು ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಕಂಗಳ ಬೇಟೆಯನಾಡುವ ಕಾಮನ ಸಂಗಕ್ಕೆನ್ನ ಸಲಿಸದೆ
ಮಂಗಳಮಯವಪ್ಪ ಉರುತರ ಭಕ್ತಿಯ ಸಂಗಕ್ಕೆನ್ನ ಸಲಿಸಯ್ಯಾ
ಅನಂಗ ವಿದಾರಣ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ’
‘ದೇಹವೆಂಬ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ
ದೇವಾಲಯದವರ ಮೂವರು ಮಂದಿಯ ಕಾಣದೆ
ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಗುರುವೆ !
ದೇಗುಲದೊಡೆಯರ ಕರೆತಂದು ದೇವಾಲಯದಂತುವ ತೋರಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯಾ’

ಈ ವಚನಗಳ ಧಾಟಿ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕಳವಳಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ವಿಕಾರಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸು ಒಳಗಾಗದೆ ಇರುವುದಾದರೆ ಇಂತಹ ವಚನಗಳ ರಚನೆ ವ್ಯರ್ಥವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಹಜತೆಗೆ ದೂರವಾದುದು ನಿರರ್ಥಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವಂಚನೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕರ್ಮಯೋಗಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಜನರು ಆತನನ್ನು ತುಂಬಾ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸದಾ ಅತ್ಯುನ್ನತ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲದೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಜಾರುವ ಸ್ವಭಾವದ್ದಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸಾಧಕನು ಅಂಜಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೃಶ್ಯಶಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವ ಅಭೀಪ್ಸೆಯು ಮಾನವ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿಶ್ವವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಶಕ್ತಿಯು ಕಿರುಚೇತನವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಭಾವ ಮೂಡಿದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಯ 'ಅಹಂ' ಕುಗ್ಗಿ ವಿನಯವು ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಅಡ್ಡಿಗಳ ಸೂಚನೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬೇಡಿಕೆಯು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಚನಕಾರರು ಶಿವನಿಗೆ ಸವಾಲು ಹಾಕಿರುವುದನ್ನು ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

'ಸುಖವ ಹಡೆದೆನೆಂದು ಹಡೆದಡೆ
ನಿಬ್ಬೆರಗದಿಂದ ಕೈಕೊಂಬುದೀ ದುಃಖವ
ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಡೆಯಿಲ್ಲ
ಸಂಸಾರದೊಳಗಣ ಸುಖನಿಂತುಟು
ಮತ್ತಂ ಕಡು ದುಃಖವಪ್ಪುದು
ಈ ದುಃಖವನೆಂದಿಗೆ ನೀಗಿ ಎಂದು ನಿಮ್ಮೊಡಗೂಡಿ
ಬೇರಾಗದೆಂದಿಪ್ಪೆನೋ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ"

"ಕೈಗಳ ಸಂದ ಬಿಡಿಸಿದಡೆ ಬಿಡೆನು
ಮೈಗಳ ಕಡಿದು ಹರಹಿದಡೆ ಬಿಡೆನು
ಬಿಡೆ ನಿಮ್ಮ ಚರಣವ
ತನುವಳಿದಡೆ ಜ್ಞಾನತನುವಿಂದ ಕೂಡುವೆ
ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ"—

ಸಂಸಾರದ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಪರಿಮಾಣ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ ಜೀವವು ತನ್ನ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವೆಲ್ಲ ತಪ್ಪು ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಉಂಟಾದುದನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸ

ಲಾರದೆ, ಗಂಟಾದುದನ್ನು ನೇರ್ಪುಗೊಳಿಸಲರಿಯದೆ, ಕಂಗೆಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವೆಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದುದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗುವುದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೇ ವಿನಾ ಆಕ್ಷೇಪಣೀಯವಲ್ಲ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧಾಯಕಾತ್ಮಕವಾದುದು ಇರುವ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕವಾದುದೂ ಇದೆ. ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿದನಂತರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಂದು ಮುಖವಾದರೆ, ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಶಂಕಿಸಿ, ಅಂತಹ ಸಂಭವನೀಯತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸು ಎಂದು ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ. ಆದರೆ ಒಂದು ಸತ್ಯವನ್ನು ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಅದೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಸಹಜ ಭಕ್ತನಂತೆ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಹಲುಬಿ ಹಂಬಲಿಸುವುದು ವಿರಳ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನ ಸಮಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ವಚನಗಳು ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇರುವ ವಚನಗಳೂ ಸಹ ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣವಾದುದನ್ನೇ ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸತಿಪತಿಭಾವ :—

ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐದುವಿಧಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಶಾಂತ, ದಾಸ್ಯ, ಸಖ್ಯ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾಧುರ್ಯ, ಇವೇ ಆ ಐದು ವಿಧಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದಾದ ''ಮಾಧುರ್ಯ''ವು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಭಾವಗಳಿಗಿಂತಲೂ ತೀವ್ರತಮವಾದುದು. ಒಬ್ಬ ನಿಷ್ಠಾವಂತೆಯಾದ ಪತ್ನಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟಿರುವ ಮಧುರಭಾವವನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಭಗವಂತನೇ ಪತಿ,

ಭಕ್ತನೇ ಸತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಪೂಜಿಸುವ ವಿಧಾನವು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ರಾಧಾ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಇವರ ಸಂಬಂಧವು ಮಧುರಭಾವದ ಸಂಕೇತ. ಆದರೆ ಹಲವರು ರಾಧೆಯು ಒಬ್ಬ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದೂ, ಕಾಲದೇಶ ಸಂಬಂಧವನ್ನುಳ್ಳ ಮಹಿಳೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆಕೆಗೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧವು ಅನೈತಿಕವಾದುದೆಂದೋ ಅಥವಾ ರಸಿಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯವೆಂದೋ ತಿಳಿದು ಇತರರಿಗೂ ಅದೇ ತಪ್ಪುಭಾವನೆಯನ್ನು ಹಂಚುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಆಧಾರಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಕೃಷ್ಣನು ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಲೇ ಮಥುರೆ (ಬೃಂದಾವನ)ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ರಾಜಕೀಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ "ರಾಸಕ್ರೀಡೆ" ಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳಾಗಲೀ, ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಆಧುನಿಕ ಕವಿಗಳಾಗಲೀ ಕೊಂಚಯೋಚಿಸಿದರೆ ಗೋಪಿಯರು ಮಧುರ ಭಾವದ ಸಂಕೇತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ಭಕ್ತನು ಯಾರೇ ಆಗಿರಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮಧುರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸನ್ನಿವೇಶವೇ ''ರಾಸಕ್ರೀಡೆ'' ಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಳಂಕವನ್ನು ಹಚ್ಚುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪರಾಗಿ ರಸಿಕರೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆಯ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಬರುವ ''ಸತಿ–ಪತಿ ಭಾವ'' ಸಾಧನೆಯು ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಈ ತೆರನ ವಚನಗಳ ರಚನೆಯು ಕೆಲವು ಸಲ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವಚನಗಳು ಬಹುಪಾಲು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಲೌಕಿಕ, ಸಾಂಸಾರಿಕ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಒಂದು ಭಾವನೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ''ಸತಿ ಪತಿ ಭಾವ''ದ ವಚನಗಳು ಮಧುರಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಶೃಂಗಾರರಸ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ರಂಗ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶೃಂಗಾರದಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಲಂಭವೇ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ವಿಪ್ರಲಂಭವನ್ನು ಅತಿರೇಕಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯು ಹೇರಳ ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಚನಕಾರನು ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

"ನೆನಹಿನ ನಲ್ಲನು ಮನೆಗೆ ಬಂದಡೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಗಟ್ಟುವೆನವ್ವಾ
ಕಾಮಸಂಗವಳಿದು ನಿಷ್ಕಾಮ ಸಂಗಕ್ಕೆಳಸುವೆನವ್ವಾ"

ವಿರಹಿಯಾದ ಅಭಿಸಾರಿಕೆಯಂತೆ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ತಾಪವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಯಸಿ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂಬಂಧವು ರಹಸ್ಯಮಯವಾದುದು. ಭಕ್ತ ಮತ್ತು ಭಗವಂತ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂಬಂಧವೂ ಕೂಡ ರಹಸ್ಯಮಯವಾದುದೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನುಭವೈಕಗಮ್ಯವಾದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾತಿನಮೂಲಕ ಸಂವಹನಗೊಳಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟದ ವಿಷಯ. ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಭಾವವನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುವಂತಹ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಗಳು ಬಂದರೂ ಅವು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಸಹೃದಯರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಚಾರಿಭಾವ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಸಾಧಕರು ವಚನಗಳನ್ನು ''ಶಾಸ್ತ್ರ'' ವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಓದುವುದಾದರೆ ಅವರಿಗೆ 'ಸತಿಪತಿಭಾವ'ದ

ವಚನಗಳು ಹಿತವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ದೇಹದ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಗಳನ್ನು ಮೀರಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಧಕನು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳಿಂದ ಭ್ರಾಂತನಾಗಬಹುದು. 'ನಿಷ್ಕಾಮಸಂಗಕ್ಕೆಳ ಸುವೆನವ್ವಾ' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಮೂಲಧ್ವನಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬೇರೊಂದು ಆಯಾಮವನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ.

'ಎಲ್ಲರ ಪರಿಯಲ್ಲ ಎಮ್ಮ ಗಂಡನ ಪರಿ
ತವಕ ಬಂದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಅಲ್ಲದೊಡೊಲ್ಲದ ಹಾಂಗಿರ್ಪ'

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ 'ತವಕ ಬಂದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ' ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

'ಬರುವ ಮುಂದೆ ಪುರುಷನಿದ್ದೆ ; ಬಂದ ಬಳಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯಾದೆ
ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಪುಂಸಕನಾದೆ
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕೂಡಬೇಕೆಂದಲ್ಲಿ
ಪುರುಷನಾದೆ ನೋಡವ್ವಾ ಎನ್ನ ಹೆತ್ತತಾಯಿ,'

ಇದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಚನ. ಬರುವ ಮುಂದೆ ಪುರುಷ ನಿದ್ದೆ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಬರುವ ಮೊದಲು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹತ್ತಿರ ಬರುವ ಮೊದಲೆ ಅಥವಾ ಜೀವವು ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲೆ ? ಎರಡನೆಯದಾದ ಪುರುಷ–ಪ್ರಕೃತಿ ತತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದರೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಒಲಿಯುವ ಮುನ್ನ–ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಹಿತಕರವಾದುದೆನಿ ಸುತ್ತದೆ. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯನು ಒಲಿದ ನಂತರ ಭಕ್ತನೇ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಪತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಭಾವದಿಂದ ನಿಲ್ಲ ಬೇಕಾಯಿತು. ''ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಪುಂಸಕನಾದೆ'' ಎಂಬ

ಸಾಲು ಇನ್ನು ಯಾರ ವಚನದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಂತಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸಾಧಕರು ಇತ್ತೀಚೆಗೂ ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದುಂಟು. ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗಲೂ ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆ ಸತ್ಯವಾದುದೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ಮಾನಸಿಕವಾದ ಭಾವನೆಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನೂ ಸಹ 'ನಾನು ದೇವರಿಗೋಸ್ಕರ ನಪುಂಸಕನಾದೆ' ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯವು ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅತೀತವಾದುದು. 'ನಪುಂಸಕ' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವಹೇಳನಕಾರಕ ಶಬ್ದವನ್ನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಕೂಡುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಪುರುಷನಾದೆ ಎಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವು ಐಕ್ಯವಾಗುವುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು Macrocosm ಎಂದೂ ಮಾನವ ದೇಹವನ್ನು Microcosm ಎಂದೂ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. Microcosm ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು Macrocosm ನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವುದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು.

'ಎಲವೆಲವೋ ನಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಕೂಡದ ಮುನ್ನ ಕಾಣೆ
ಕೂಡಿದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಕಾಣೆನಯ್ಯಾ
ನಿನ್ನ ಕೂಡಿದ ಸುಖದಿಂದ ಆನೇನೆಂದರಿಯೆನಯ್ಯಾ

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅಹಂನಿರಸನದಿಂದಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಹೇಗೆ ಲಯವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಬಿಂದುವೊಂದು ಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಉಪ್ಪಿನ ಗೊಂಬೆಯೊಂದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು

ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಲು ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತದೆಯೆ. "ನಿನ್ನ ಕೂಡದ ಮುನ್ನ ಕಾಣೆ" ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನಾದವನು ಭಗವಂತನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆತನ ಸ್ಪರ್ಶವಾದಾಗಲೇ ಎಚ್ಚರ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ, ಭಗವಂತನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅ-ಜ್ಞಾನ, 'ಕೂಡಿದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಕಾಣೆನಯ್ಯಾ' ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದ ಬಳಿಕವೂ ಆತನ ಇರುವಿಕೆಯ ಅರಿವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಶಿಶು ಇನ್ನೂ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಇರುವಾಗಲೇ ಅದು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಭಗವಂತನೊಳಗೆ ಐಕ್ಯವಾದುದನ್ನು ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಉಪಮೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ, ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಅರ್ಥವು ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತದೆ. ಐಕ್ಯವಾಗುವುದು ಎಂದರೆ ತಾನೆ ಏನು? ಭಕ್ತನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ 'ವ್ಯಕ್ತಿ-ಅಹಂ' ಅನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ 'ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ ಅಹಂ' ಅನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಸಂಕುಚಿತವಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಮರೆಯಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿಶಾಲತೆ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಆಗ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಪರರು ಎಂಬ ತತ್ವಬೋಧೆಯುಂಟಾಗಿ ಪೃಥಕ್ಕರಣಭಾವವೇ ಮೂಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡಿಲ್ಲದ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಾಗ ಯಾರು ಯಾರನ್ನು ಕಾಣುವುದು? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ಕೂಡಿದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಕಾಣೆನಯ್ಯ' ಎಂದಿರುವುದು, ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಸತಿಪತಿಭಾವ'ದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದಾತ್ತೀಕರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವುದರಿಂದ 'ರತಿಭಾವ'ದ ಹಸಿತನ ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಪಾಯವು ದೂರವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳು

ವಚನಗಳು ಸರಳತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಚನೆಗಳಾದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು (ಒಗಟಿನಂತೆ) ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಠಿಣ. ರಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನಿಷ್ಠ. ಸತ್ವ-ರಜ-ತಮ ಎಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನು, ಮನಸ್ ತತ್ವವನ್ನು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಾದ ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ನಾಲಗೆ, ಕಿವಿ ಮತ್ತು ಚರ್ಮಗಳನ್ನು, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಾದ ಕೈ, ಕಾಲು, ಬಾಯಿ, ಪಾಯು, ಉಪಸ್ಥಗಳನ್ನು, ಮಾಯೆಯನ್ನು, ಪಿಂಡಾಂಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳನ್ನು, ಚಿತ್ತ ಅಹಂಕಾರಗಳನ್ನು ಲೋಕದ ವಸ್ತು, ಪ್ರಾಣಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಒಗಟುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇತರ ವಚನಕಾರರು ಇಂತಹ ವಚನಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

> "ಒಂದು ಮುಳ್ಳು ಮೂರು ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ನಟ್ಟಿತ್ತು,
> ಆ ನಟ್ಟಮುಳ್ಳ ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದಾರರಿಯರು
> ಆ ಮುಳ್ಳು ಮುರಿದವ ಮೂಲೋಕದರಸು
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ"

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅಹಂಕಾರವು ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ನಾಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರಿಂದ ನೋವುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಜನರು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ

ಇನ್ನೇನೋ ಕಾರಣವಿರಬೇಕೆಂದು ಆ ಮುಳ್ಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹಾಕದೆ, ಕಿತ್ತುಹಾಕಲರಿಯದೆ ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರಂತೂ ಆ ಮುಳ್ಳನ್ನು ಒಂದು ಉಪಾಂಗವೆಂದೋ, ಆಭರಣವೆಂದೋ ತಿಳಿದು ಪೋಷಿಸಿ, ಜತನದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಮುರಿದುಹಾಕಿದವನು 'ಮೂಲೋಕದರಸು'. ಕೆಲವರು ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನರಿಯದೆ ವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

'ಮುಳ್ಳು ಮೂರರ ಮೇಲೆ ಕಳ್ಳ ಮೂರುತಿ ತಿರುಗುತ್ತಿಹ ನೋಡಾ
ಒಳ್ಳೆ ಗುಣಗಳ್ಳರಿಗೆ ತನ್ನ ತಳ್ಳಿ ತೋರಿಸುವ ನೋಡಾ
ಜಳ್ಳು ಜೀವಗಳ್ಳರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವದು ಎಳ್ಳನಿತಿಲ್ಲ ನೋಡಾ
ಕಪಿಲ . . . . '

ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮುಳ್ಳುಗಳೆಂದರೆ ತ್ರಿಗುಣಗಳು. ಸತ್ವಗುಣ, ರಜೋಗುಣ, ತಮೋಗುಣಗಳು ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಯಾವುದು ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೋ ಅದು ಉಳಿದೆರಡು ಗುಣಗಳನ್ನು ಆನುಷಂಗಿಕವಾಗಿಸುತ್ತದೆಯೇ ವಿನಾ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಲಾರದು. 'ಸತ್ವಗುಣ ಪ್ರಧಾನ' ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಜೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನ ಅಥವಾ ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮೀಪ. ಆದರೆ ಆತನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು, ಸೇರಲು ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮೂರೂ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

'ಒಂದು ಕೋಳಿ ಕೂಗುತ್ತದೆ ಇರುಳು ಹಗಲೆನ್ನದೆ
ಅದನರಿಯರಲ್ಲಾ ಮರ್ತ್ಯದ ಗಣಂಗಳು
ಅರಿದಡೆ ಭವಬಂಧವಿಲ್ಲ : ಮರೆದಡೆ

ಜನನ ಮರಣಕ್ಕಳವಿಲ್ಲ
ಕಪಿಲ . . . . '

'ಸೋऽಹಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನಾವು ಉಸಿರಾಡುವಾಗ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಡಿದಾಗಿ ಉಸಿರನ್ನು ಎಳೆದುಬಿಟ್ಟರೆ ಆ ಶಬ್ದವು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಹಗಲೆನ್ನದೆ ಇರುಳೆನ್ನದೆ ಇದು ನಡೆದೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಜನರು ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಾರೆ. 'ಸೋऽಹಂ' ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಭವಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಜನನ ಮರಣ ಸ್ವರೂಪಿ ಸಂಸಾರವು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ—ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಂತಹ 'ಸರಳವಾದ' ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸಮಕಾಲೀನರ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಕವಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬದುಕಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕಿದ್ದ ಕೆಲವು ಶಿವಶರಣರು ಆತನ ಬಗ್ಗೆ ತಮಗೆ ಅನಿಸಿದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕ್ರಾಂತಿಯು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದುವು. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿ, ಚನ್ನಬಸವ, ಅಲ್ಲಮ ಮುಂತಾದವರು ಒಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಡೆಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರು. ಇವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು

ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ ವೆನ್ನಬಹುದು.

'............
ಎನಗೆ ನೀನೆ ಗುರು, ನಾನೆ ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನೆಂಬುದ
ನಿಮ್ಮ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರು ಬಲ್ಲರು
ಕೃಪೆ ಮಾಡಾ ಪ್ರಭುವೆ'

'............
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರಲ್ಲಿ ತದ್ಗತವಾಗಿಪ್ಪ ಮರುಳಶಂಕರ ದೇವರ
ನಿಲವ, ಪ್ರಭುದೇವರು, ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಂದ ಕಂಡು
ಬದುಕಿದೆನು, ಬದುಕಿದೆನು'

[ಬಸವಣ್ಣ]

'............
ಏಕೋ ಭಾವನಿಷ್ಠೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯದೇವರಿಂದ ಎನಗಾಯಿತ್ತು'
....

'............
ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅರಿವರತ ಶಿವಯೋಗಿ
ಗೊಹೇಶ್ವರನ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ
ನಿನ್ನ ಕಂಡೆನ್ನ ಭವಂ ನಾಸ್ತಿಯಾಯಿತ್ತು, ಕೇಳಾ'

[ಅಲ್ಲಮ]

'ಕಂಗಳ ನೋಟ ಮನದ ಕೂಟದಲ್ಲಿಯೆ
ಏಕತ್ವಭಾವದ ಲಿಂಗೈಕ್ಯದ ನಿಲವು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೆಯಾದ
ನಿಲವು ನೋಡಾ
ಅರಿಯಲಿಲ್ಲದ ಅರಿವಿನ ತೆರನು ಸಯವಾಯಿತ್ತು
ಕೂಡಲ ಚನ್ನಸಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಂಗೆ'

'............
ಸೀಮೆಯ ಮೀರಿದ ನಿಸ್ಸೀಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನು'

[ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ]

ಮೇಲಿನ ಮೂವರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹೊಳೆಯು ತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಒಬ್ಬ ಅಪ್ರತಿಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಎಂಬು ದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಗುರಿಯನ್ನು ಅರಿತವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಚೇತನವು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟೇ ಸತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ, ಸುಪ್ತವಾಗಿ ಇರುವ ಅಪೂರ್ವನಿಧಿಯನ್ನು ಅರಿತು, ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದುದು. ನ್ಯೂಟನ್ನರ, ಐನ್‌ಸ್ಟೀನ್‌ರ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ದಿಂದ ದತ್ತವಾದುದೇ. ನಿರಂತರವಾದ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ, ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತಪಶ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾದ ಶಕ್ತಿಯು ನಿದಾನವಾಗಿ ಸುರುಳಿ ಬಿಚ್ಚತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಬಾಹ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡೇ ಆಚ್ಚರಿ ಪಡುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳದ ಕಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಂಡು ಏನಾಗಬಹುದು? ಮಾನವ ದೇಹವೂ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಯ ಮೊತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದವನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅದಮ್ಯ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಮೂಲಾಧಾರದಿಂದ ಮೇಲೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಚೈತನ್ಯವು ಒಂದೊಂದು ಘಟ್ಟ ವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಂತೆಲ್ಲ ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಕಾಸಕ್ರಿಯೆಯು ಘಟಿಸುತ್ತದೆ. ಲೋಕದ ಸ್ವರೂಪವು ಹಿಂದಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನೂ ಸಹ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ವಿಶ್ವಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡನೆಂಬುದನ್ನು ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ವಚನಕಾರರ ನಂತರ ಬಂದ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಹರಿಹರ ಕವಿಯು ಬರೆದಿರಬಹುದಾದ 'ರಗಳೆ'ಯು ಇಂದು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೇನಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣವಿರಬಹುದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. 'ರೇವಣಸಿದ್ಧನ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ—

'ಘನ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಶಿವಯೋಗವಾದಪುದಿಲ್ಲಿ
ಇಲ್ಲಿ ಮೊರಡಿಯ ಮುದ್ದಗೌಡನರ್ಧಾಂಗಿಯೊಳ್
ಕಾರಣಿಕ ಸಿದ್ಧನುದಯಿಸುವನೊರ್ವಂ ಕೇಳ್....'

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆ', 'ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ರಗಳೆ' 'ಏಕಾಂತರಾಮಿತಂದೆಗಳ ರಗಳೆ' 'ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯನ ರಗಳೆ'ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಹಾವಿನಹಾಳಕಲ್ಲಯ್ಯನ ರಗಳೆ'ಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಾಣಿಸುವ ರೀತಿ ಹೀಗಿದೆ—

'ಪಿತ ಮಾತೆ ಬಂಧು ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ತನಗೆಂದು
ಗತಿಮತಿಧನಂ ಸಿದ್ಧರಾಮನೇ ತನಗೆಂದು
ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೈತಂದು ಶಿವಸಿದ್ಧನಂ ಕಂಡು
ಉನ್ನತಜ್ಞಾನಿ ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿಯಂ ಕಂಡು...'

ರಾಘವಾಂಕನು 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಭೀಮಕವಿಯು 'ಬಸವಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು 'ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳ ಹಂಗಿಲ್ಲದ, ತನುಗೆ ನೆಳಲು, ನಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಲ್ಲದ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ'ನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಚಾಮರಸನ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಿನೊಡನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಡೆಸಿದ ವಾದವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಲಕ್ಕಣ ದಂಡೇಶನ 'ಶಿವತತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿ'ಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವ ಯೋಗಿಯು ಒಂದುಲಕ್ಷ ತೊಂಬತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದನ್ನು, ಜಂಗಮ ದಾಸೋಹ ನಡೆಸಿದುದನ್ನು ವಿವರಿಸ ಲಾಗಿದೆ. ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯನ 'ವೀರಶೈವಾಮೃತ ಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆದ 'ಚಿದ್ಧಾಮನಾದ ಸಿದ್ಧ ರಾಮನ' ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮುರಿಗೆ ದೇಶಿಕೇಂದ್ರನ 'ಹಮ್ಮೀರ ಕಾವ್ಯ'ದಲ್ಲಿ—

> "ಉನ್ನತ ಸ್ಮರನೊಡನಂದು ಬಂದು ನೆರೆ ನಿಂದು
> ವಿಚೇಷ್ಟಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ
> ಬಂಧುರತರ ಯೋಗಿಯಿಂದಿರದೆ ನಾಚಿ ಬಿಗುರ್ತಳಪಾರ ಮೋಹಿನೀ"

ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೊಮ್ಮರಸನು 'ಸೌಂದರ ಪುರಾಣ' ದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತ, ನಂಜುಂಡದೇವ, ಸಿಂಗಿರಾಜ, ಷಡಕ್ಷರದೇವ ಮುಂತಾದ ವರೂ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಷಯವಿರುವ ಹಲವು ಶಾಸನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೩ರ ಶಂಖಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನ ದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧನಿಗೆ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟ ವಿಚಾರವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೪೩ರ ನಿಂಬರ್ಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಷಯವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಜತ್ತಗಿ ಶಾಸನ (೧೨೫೬)ದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಗಿದೇವನು ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟ ವಿಚಾರವಿದೆ. ಕಟನೂರು ಶಾಸನದ ಕಾಲವು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ

'ಜಗದೈಕಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಸನ್ನುತಗುರು ಸಿದ್ಧರಾಮನ'ನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೫೭ರ ಬುಡರಸಿಂಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀ ಪರಮ ಸಿದ್ಧರಾಮನವ್ ! ಪಾಪಹಾರನವ್ ಮರ್ತ್ಯದೊಳಗೆ ಉದಯಿಸಿ ನಿಂದವನ್' ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮರಡೀಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (೧೨೮೦) 'ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ರಾಮಯ್ಯ' ನನ್ನು, ಇಂಗಳಿಕೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (೧೨೯೦) ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಾಥದೇವರ್ಗಳನ್ನು, ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನವನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ, ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟ ವಿಚಾರವೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ–ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುವಾಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದನಿಯು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಾಗಿಬಂದು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಶಿವಶರಣರೊಡನೆ ಸೇರಿಯೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾತ. ದುಡಿಮೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಆತನ ಉಸಿರಾಗಿದ್ದಿತು. ಶಿವಶರಣರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಾತು ಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕುರುಡು ಅನುಕರಣೆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೂ ಇಳಿಯ ಬಹುದಾದ ಸಂಭವವಿಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತೀರಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಚನ ಕಾರರು [ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿಗಳೇ ಆಗಿರಬಹುದು] ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅನುಸರಿಸಿರಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಂತಹ ಅನುಸರಣೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಬಹುದಾದ ಕ್ಷೇಪೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ರಚಿಸಿರುವ ಸತಿಪತಿ ಭಾವದ ವಚನಗಳು ಏಕೋ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭುವು ಒಡ್ಡರಾಮನೆಂದು ಕರೆದದ್ದು ಆತನ ಮನಸ್ಸು ರೂಕ್ಷವಾದುದು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಲ್ಲ. ಆತನ ಕಾಯಕದ

ಸ್ವರೂಪ ಒರಟಾದುದು ಅದರಿಂದಾಗಿ ದೇಹವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟಾಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

*ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಆದರ್ಶ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾದುದು. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಏಕೈಕ ಗುರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಮಾಜವಿಮುಖರಾದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರೈಸ್ತಮತೀಯರು ಜನಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ತೊಡಗಿದುದರಿಂದ ಅದರ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾನ್ಯತೆಯೂ ದೊರೆಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವು ಸಮಾಜಸೇವೆಯನ್ನು, ಐಹಿಕ ಬದುಕನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹಲವಾರು ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಗೊಂದಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುವು. ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಪ್ರಭು ಭೇಟಿಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಆತನ ಕರ್ಮಯೋಗದ ತೀವ್ರತೆ ತಗ್ಗಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಠಪೀಠಗಳು ಹಿಂದಿನ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತತೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಮಾಜಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಪಾರಲೌಕಿಕದ ಹಾಗೇ ಐಹಿಕವೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯಂತೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಜನಹಿತಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಠಪೀಠಗಳು ತೊಡಗಿದ್ದರೆ ಭಾರತವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರು ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಪೂಜಿಸಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಕೈಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಅತಿ ವಿರಳ.

'ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದ ಅದ್ವೈತದ ನಿಬ್ಬೆರಗಿನಲಿ ನೆಲೆನಿಂದ ಘನ ಮಹಿಮ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರೆ ಸಾಲದು. ಆತನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆಯಿಂದ ನೋಡಬಾರದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿಯು ಭಕ್ತನಾಗಿ, ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಮನೋಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸೂಚನೆಯೇ ಆಗಿದೆ.

ಕೆ.ಸಂ. ೨೭೪೪೫—ಎಂ.ಯು.ಪಿ.ಎಂ.—೫೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು—೮–೫–೮೭

ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು

೧. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ—ಎಸ್. ವಿ. ರಂಗಣ್ಣ
೨. ಪಂಪೆಯ ಹರಿಹರ—ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್
೩. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ
೪. ಪಂಪ—ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ
೫. ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿ—ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ
೬. ಕಾಳಿದಾಸನ ಕಾವ್ಯಗಳು—ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್
೭. ಭಾಸ—ಡಾ. ಎಚ್. ಎಲ್. ಹರಿಯಪ್ಪ
೮. ಸರ್ವಜ್ಞಕವಿ—ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರೀ
೯. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಬಂಧಗಳು—ಎಸ್. ಮಂಜುನಾಥ್
೧೦. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ—ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ
೧೧. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ವಾಣಿ—ಎಸ್. ವಿ. ರಂಗಣ್ಣ
೧೨. ನಯಸೇನ—ಜಿ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ
೧೩. ತೆಲುಗು ಚಾಟುಪದ್ಯಗಳು—ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ
೧೪. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ—ಎನ್. ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್
೧೫. ಮುದ್ದಣ—ತ. ಸು. ಶಾಮರಾವ್
೧೬. ಜನಪದ ಮುಕ್ತಕಗಳು—ಎಚ್. ಎಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾವ್
೧೭. ಭಾವಗೀತೆ—ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ
೧೮. ಮಹಾಭಾರತ—ಡಾ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
೧೯. ನೇಮಿಚಂದ್ರ—ಎನ್. ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್
೨೦. ಶ್ರೀನಾಥ—ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ
೨೧. ಷಡಕ್ಷರದೇವ—ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ
೨೨. ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ—ಉ. ಕಾ. ಸುಬ್ಬರಾಯಾಚಾರ್
೨೩. ಸಂಚಿಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮ—ಎಚ್. ಎಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣರಾವ್
೨೪. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣ—ಉ. ಕಾ. ಸುಬ್ಬರಾಯಾಚಾರ್
೨೫. ಮಹಾಕವಿ ಬಾಣ—ಟಿ. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
೨೬. ತುಳಸೀದಾಸ—ಡಾ. ಹಿರಣ್ಮಯಿ
೨೭. ವೇಮನ—ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ
೨೮. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಡಾ. ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ

೨೯. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು—ಡಾ. ಟಿ. ಜಿ. ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾರಾಧ್ಯ
೩೦. ಕಾಳಿದಾಸನ ನಾಟಕಗಳು—ಡಾ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
೩೧. ಅಣ್ಣನ ಆದರ್ಶ—ಡಾ. ಟಿ. ಜಿ. ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾರಾಧ್ಯ
೩೨. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ವಿಕಾಸ—
ದೇವಂಗಿ ಟಿ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ
೩೩. ಸೂರದಾಸ—ಎಂ. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
೩೪. ಜನ್ನ—ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್
೩೫. ರತ್ನಾಕರ ಮಹಾಕವಿ—ಜಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ
೩೬. ಮಾಘಕವಿ—ವಿದ್ವಾನ್ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ
೩೭. ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿ—ಎಚ್. ಗಂಗಾಧರನ್
೩೮. ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ—ಡಾ. ಎನ್. ಎಸ್. ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್
೩೯. ರಾಘವಾಂಕ—ರಾಮೇಗೌಡ
೪೦. ಮೂರನೆಯ ಮಂಗರಸ ಕವಿ—ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ
೪೧. ನಾಗಚಂದ್ರ—ಡಾ. ಸಿ. ಪಿ. ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್
೪೨. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ—ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ
೪೩. ಮಹಾಕವಿ ಭಾರವಿ—ವಿದ್ವಾನ್ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ
೪೪. ಕವಿ ಮುರಾರಿ—ವಿದ್ವಾನ್ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ
೪೫. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ—ಓ. ಎನ್. ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯ
೪೬. ಕವಿ ಶ್ರೀ ಹರ್ಷ—ವಿದ್ವಾನ್ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ
೪೭. ಕಬೀರದಾಸ—ಡಾ. ಹಿರಣ್ಮಯ
೪೮. ವಿದ್ಯಾಪತಿ—ಎಂ. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
೪೯. ಕವಿ ಭಟ್ಟನಾರಾಯಣ—ವಿದ್ವಾನ್ ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ
೫೦. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ—ಗುರುಪಾದ ಕೆ. ಹೆಗಡೆ
೫೧. ಪೊನ್ನ—ಎನ್. ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್
೫೨. ಎಡೆಯೂರು ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿ—ಓ. ಎನ್. ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯ
೫೩. ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ—ಕೆ. ಅನಂತರಾಮು
೫೪. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಡಾ. ಆರ್. ಎಸ್. ಶಿವಗಣೇಶಮೂರ್ತಿ
೫೫. ಚಾಮುಂಡರಾಯ—ಡಾ. ಟಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರೀ
೫೬. ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸರು—ಬಿ. ಪಿ. ಚಂದ್ರಾಬಾಯಿ
೫೭. ಉಪಭಾಷಾ ಅಧ್ಯಯನ—ಶಾಲಿನಿ ರಘುನಾಥ
೫೮. ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳಾ ಪರಂಪರೆ—ಬಿ. ಪಿ. ಚಂದ್ರಾಬಾಯಿ
೫೯. ಬಂಧುವರ್ಮ—ಬಿ. ಎಸ್. ಸಣ್ಣಯ್ಯ
೬೦. ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ—ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ—ಡಾ. ಸಿ.ಪಿ.
ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್